

12) จัดรูปแบบท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ไว้ซึ่งธรรมชาติ

13) อยากให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวมากกว่านี้เพราะนักท่องเที่ยวสามารถรับข้อมูลทางประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมของท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นเป็นรูปแบบใด

14) ชุมชน/คนในท้องถิ่นเป็นผู้นำเที่ยวและมีเจ้าหน้าที่อบรมและให้ความรู้ร่วมกันเป็นไปด้วยความเป็นกันเองตามประเพณีหรือวิถีชีวิตของชุมชน คือ เล่นห้อยอย่างแท้จริง

จังหวัดนครราชสีมา

1) ให้คนในชุมชนจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเอง ให้จัดรูปแบบการท่องเที่ยวและการบริการนักท่องเที่ยว และต้องดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนได้ประโยชน์ตอบแทนให้แก่ชุมชน

2) การดึงชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้คนในชุมชนเกิดรายได้จากนักท่องเที่ยว

3) เป็นการเที่ยวแบบมีคนในชุมชนพาเที่ยว หรือให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของนักท่องเที่ยว

4) ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดในการจัดรูปแบบของการท่องเที่ยว

5) เดินทางแบบพี่น้องดูแลซึ่งกันและกัน

6) ควรจัดให้เป็นกลุ่ม กลุ่มถนัด เช่น 1) ชุมชนในหมู่บ้านถนัดการปลูกต้นไม้ ทำสวน 2) กลุ่มถนัดการเป็นนักพาท่องเที่ยวในชุมชน 3) กลุ่มหาหรือการทำสินค้าพื้นเมืองที่อยู่ในพื้นที่มีอยู่ โดยไม่ซื้อจากแหล่งอื่น

7) จัดการท่องเที่ยวให้เรียบง่ายแต่ดูดีมีคุณภาพ

8) ชุมชนในท้องถิ่นควรจะเป็นผู้จัดการดูแลแหล่งท่องเที่ยวโดยมีการจัดการพัฒนาให้มีความทันสมัยขึ้น แต่ทั้งนี้จะต้องคงไว้ซึ่งธรรมชาติที่สุด

9) ต้องการถนน และแหล่งน้ำ งบประมาณของรัฐช่วยเหลือ

10) ควรส่งเสริมให้มามาก ๆ และต่อเนื่องอย่างกว้างขวาง

11) จัดในเชิงเน้นธรรมชาติ มีการประชุมและวางแผนและหาวิธีรองรับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น มุ่งให้นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวมีความรู้สึกพอใจและประทับใจกับการให้บริการของเรา

12) ให้คนในชุมชนพาชมธรรมชาติ และร่วมกิจกรรมกับชาวบ้าน

13) รัฐควรจัดงบประมาณให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดการจัดการท่องเที่ยวแบบชาวบ้านมีส่วนร่วม

ร่วม

14) รัฐและชุมชนร่วมดำเนินการจัดการท่องเที่ยว

15) ชุมชนดำเนินการเอง รัฐช่วยในเรื่องงบประมาณ

16) ควรมีการสนับสนุนคนในชุมชนให้ร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและให้คนในชุมชนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตรับผิดชอบของตนเองด้วย

17) ชุมชนจัดที่ท่องเที่ยวให้มีสภาพเดิม ๆ ของธรรมชาติให้มากที่สุด

18) ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว

19) ควรให้ชุมชนจัดการท่องเที่ยวด้วยชุมชนเอง โดยมีรัฐให้การสนับสนุนงบประมาณ

ดำเนินการ

20) ช่วยดูแลรักษาความสะอาด พยายามประชาสัมพันธ์โดยการบอกต่อ

21) ให้ความสะดวก ความสะอาด และความปลอดภัย

22) ควรปล่อยให้ไปไปตามธรรมชาติไม่ควรไปปรุงแต่ง ให้ธรรมชาติสวยงามด้วยตัวของมันเองจะดีมาก เพียงแต่ให้ทุกคนช่วยกันดูแลความสะอาด เรื่องถุงพลาสติก ขวด หรืออาหารต่าง ๆ ให้ดีก็พอ (ขยะ)

23) ให้ชุมชนจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน กำหนดโปรแกรมการนำเที่ยว สถานที่เดินป่าแบบธรรมชาติ โดยชุมชนเป็นผู้จัดการ เน้นในเรื่องความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว

24) รัฐและชุมชนต้องร่วมกำหนด การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในท้องถิ่น

25) ให้ชุมชนกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวเอง

26) ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้จริงจัง ให้ชุมชนร่วมรับผิดชอบในการจัดการท่องเที่ยวของ

ชุมชน

27) รัฐบาลและชุมชนร่วมกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเพื่อคนในชุมชน

28) ชุมชนเป็นผู้กำหนดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง โดยรัฐร่วมดูแลด้วย

29) ให้รัฐสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยว ชุมชนโดยให้ชาวบ้านจัดการบริหารเอง แต่รัฐก็คอยให้คำปรึกษาชี้แนะ

30) ชุมชนมีการแนะนำในการท่องเที่ยว และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

จังหวัดบุรีรัมย์

1) ให้มีการตกปลาและกิจกรรมอื่น ๆ ด้วย

2) จัดให้เข้ากับสถานที่ท่องเที่ยว และกลมกลืนกันและไม่ควรไปทำลายของเก่าที่มีอยู่

3) ควรจัดให้เป็นตามธรรมชาติ

4) เป็นการศึกษาธรรมชาติ การเที่ยวแบบช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและยังศึกษาการ

อยู่อาศัยของชุมชน

5) ให้เด็กนักเรียนในชุมชนได้รับการแนะนำเป็นไกด์เฉพาะกิจ เท่ากับส่งเสริมให้เยาวชนกล้าแสดงออก อีกทั้งเยาวชนยังได้รับความรู้เรื่องโบราณ ประวัติศาสตร์และความเป็นมาในอดีตของชุมชนตนเอง ทั้งยังทำให้เยาวชนมีรายได้ช่วยเหลือคนในครอบครัว อีกด้วย

6) ดูแลรักษาความสะอาดของสถานที่ท่องเที่ยว

7) คงรูปแบบท้องถิ่นให้มากที่สุด เน้นที่ความสะอาด สะดวก และปลอดภัย

8) คนในชุมชนจัดการและดูแลแหล่งท่องเที่ยวโดยมีบุคคลที่มีความรู้ให้คำปรึกษา

9) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เช่น นำเที่ยว นำชม หรือเรื่องการดูแลรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของเขาเอง โดยมีผู้เชี่ยวชาญและมีความรู้เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ

10) รัฐควรเข้ามาดูแลการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดยการจัดบุคลากรที่มีความรู้เข้าไปอบรมและวางระบบการทำงานโดยให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดแนวทางการท่องเที่ยวเอง

11) คนในชุมชนหรือชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการโดยมีบุคคลหรือผู้ที่มีความรู้เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำให้ความรู้แก่คนในชุมชน

12) คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยมีบุคคลที่มีความรู้เป็นที่ปรึกษา

13) ชุมชนมีสิทธิที่จะปฏิเสธความแปลกแยกจากสังคมภายนอก

14) ชุมชนควรมีสิทธิมีเสียงในการดำเนินงานด้วยตนเอง

15) ภาครัฐควรที่จะทำการศึกษา และทำการส่งเสริมอย่างจริงจัง

16) ประชาชนและคนในพื้นที่มีสิทธิและมีความเห็นในการรับหรือไม่รับนักท่องเที่ยวคน
หนึ่ง ๆ ได้

17) คนในชุมชนเป็นผู้จัดการโดยมีผู้ที่มีความรู้เป็นที่ปรึกษา

18) รัฐเป็นผู้ดูแล แล้วให้ชุมชนดำเนินการเอง

19) ชุมชนควรกำหนดข้อปฏิบัติด้วยตนเอง

20) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

21) นักท่องเที่ยวควรได้รับความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน และความรู้จาก

หลักการของนักวิชาการ

22) ถึงแม้ว่าชุมชนควรมีส่วนร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นของตนเอง แต่รัฐจะต้องปลูกฝังและให้ความรู้ถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในการรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อความประทับใจของผู้มาเยือนสถานที่ท่องเที่ยว

23) รัฐควรที่จะเข้าไปช่วยสนับสนุนเพื่อให้เขาสามารถดำเนินการได้ แต่ไม่ใช่รัฐเข้าไปดำเนินการเอง

24) ประชาชนหรือเจ้าของพื้นที่สามารถจะคัดเลือกนักท่องเที่ยวเข้าพักได้

- 25) รัฐควรเป็นผู้ให้ความรู้กับชุมชนก่อนการดำเนินการ
- 26) รัฐควรกำหนดค่ามาตรฐานการจัดการให้เป็นอันเดียวกัน
- 27) มาตรฐานในด้านต่าง ๆ ควรให้คนในชุมชนเป็นผู้กำหนด
- 28) คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการและดำเนินการด้านทรัพยากรแหล่ง

ท่องเที่ยวโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษา

- 29) ควรมีรูปแบบชัดเจน มีการดำเนินงานต่อเนื่อง ทำความเข้าใจกับคนในชุมชน

จังหวัดสุรินทร์

1) จัดการแข่งขันแบบไตรกีฬา คือ เริ่มจากการวิ่งชมทัศนียภาพรอบสวนสัตว์ ต่อด้วยการปั่นจักรยานเลี้ยวเขาจนถึงแม่น้ำแล้วว่ายน้ำข้ามไปขึ้นฝั่งที่ปลายเขา แล้วจึงจัดให้มีการปีนหน้าผา

- 2) อนุรักษ์ธรรมชาติ
- 3) เชิงอนุรักษ์ธรรมชาติพร้อมกับให้ความรู้
- 4) ดีแล้วเท่าที่พยายามจัดดีพร้อมเกือบสมบูรณ์ ดีมาก
- 5) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ แต่มีโซ่เน้นที่ผลประโยชน์

6) ต้องเป็นของชุมชน เพื่อชุมชน โดยหน่วยงานรัฐควรให้คำแนะนำ แต่ในปัจจุบันหน่วยงานรัฐขาดความพร้อมหลาย ๆ ด้านทั้งบุคลากรและงบประมาณ

- 7) ให้ชุมชนดูแล และบริหารเอง

8) ควรเน้นการใช้ชีวิตอย่างคนในชุมชน เช่น ถ้าเป็นหมู่บ้านข้าง บริเวณนั้นก็น่าจะเห็นป่าซึ่งเป็นแหล่งอาหารของข้าง การกินอยู่ของข้าง และความผูกพันระหว่างชาวบ้าน กับข้างสุรินทร์

11) สนามแสดงช้างควรมีการปรับปรุงทัศนียภาพให้ดูดี มีห้องน้ำไว้บริการหลาย ๆ จุด และเจ้าหน้าที่หรือผู้ขายบัตรควรติดรูปหรือแต่งเครื่องแบบที่มองดูแล้วภูมิฐานน่าเกรงขามเพราะงานช้างเป็นงานระดับประเทศและมีชื่อเสียงระดับโลก

จังหวัดศรีสะเกษ

- 1) ให้ภาครัฐเข้ามาช่วยบริหารจัดการร่วมกับชุมชน

- 2) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด

3) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เช่น นำเที่ยว นำชม หรือเรื่องการดูแลรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของเขาเอง โดยมีผู้เชี่ยวชาญและมีความรู้เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ

4) รัฐควรเข้ามาดูแลการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดยการจัดบุคลากรที่มีความรู้เข้าไปอบรมและวางระบบการทำงานโดยให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดแนวทางการท่องเที่ยวเอง

5) คนในชุมชนหรือชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการโดยมีบุคคลหรือผู้ที่มีความรู้เป็นที่ปรึกษา และให้คำแนะนำให้ความรู้แก่คนในชุมชน

ปรึกษา

6) คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยมีบุคคลที่มีความรู้เป็นที่

จังหวัดอุบลราชธานี

- 1) มีเจ้าหน้าที่ประจำอำเภอให้คำแนะนำ
- 2) ชุมชนมีส่วนร่วม และมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว
- 3) รูปแบบการจัดการควรให้มีหน่วยงานของรัฐเข้าไปดูแลให้คำแนะนำ ให้การสนับสนุน

ทั้งทางด้านความรู้และงบประมาณ รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการ

- 4) ควรให้มีการสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มากขึ้น
- 5) โฮมสเตย์ ล่องแพตามลำน้ำโขง
- 6) บริการนำเที่ยว / มัคคุเทศก์ ตั้งแคมป์ / กางเต็นท์ พายเรือ ล่องแก่ง ล่องแพ
- 7) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวเพราะจะทำให้ชุมชนเห็นคุณค่าและส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งจะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่ม

8) ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

9) ศึกษาธรรมชาติเที่ยวน้ำตก

10) เน้นความเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด

11) เน้นด้านความปลอดภัย

12) ความเป็นกันเองของผู้ร่วมเดินทาง

13) ให้ชาวบ้านในชุมชน / หมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สถานที่ท่องเที่ยว

ในชุมชนของตนเอง มีการจัดมัคคุเทศก์ในการพานักท่องเที่ยวไปเที่ยว ขอให้มีสินค้า OTOP ประจำตามสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อเป็นของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว

14) การบูรณาการแหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณี การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์

15) ผลผสมผสานระหว่างความงามของธรรมชาติ และความทันสมัยใหม่

16) ควรมีการจัดระเบียบร้านอาหารให้ดี และเป็นระเบียบ

17) ให้คนในท้องถิ่นดูแลแหล่งท่องเที่ยวให้มีความงามตามธรรมชาติ

18) ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพราะจะได้มีการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเพราะเป็นคนในพื้นที่

19) การให้คำแนะนำ และความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว

20) ให้มีกิจกรรมชมความงามของธรรมชาติ / พายเรือ

21) อยากให้รัฐบาลจัดสรรงบประมาณในการจัดหาความสะดวกเกี่ยวกับเส้นทางสัญจรแก่นักท่องเที่ยว

22) เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติและอนุรักษ์ธรรมชาติ จึงควรส่งเสริม และสนับสนุนให้บริหารจัดการ และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวให้มากที่สุด

23) แบบผสมผสานระหว่างชุมชน – หน่วยงานราชการ

24) ควรมีเจ้าหน้าที่ประจำอำเภอคอยให้คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวอย่างถาวร

25) เน้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมมาก ๆ

26) เข้าไปใช้ชีวิตแบบชุมชนแต่ใช้ระยะเวลาดั้น ๆ

อภิปรายผลการศึกษา

ในวัตถุประสงค์ข้อนี้ นักวิจัยแบ่งการอภิปรายผลการศึกษาออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว

นักวิจัยพิจารณาจากข้อมูล 8 ด้าน คือ ด้านวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมในการเดินทางท่องเที่ยว ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับความชอบในกิจกรรมเชิงนิเวศ ด้านวิธีการเดินทางมาท่องเที่ยว ด้านจำนวนคนที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยว ด้านจำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว ด้านการพักค้างคืน และด้านค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว

ประเด็นที่ 1 วัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยว

1) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติควรเป็นการนำเที่ยวเพื่อให้ชื่นชมความงามทางธรรมชาติ/ศึกษาธรรมชาติ เพราะหากพิจารณาโดยรวมแล้วนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการชื่นชมความงามของธรรมชาติ กลุ่มนักเรียนไพร และกลุ่มนักธรรมชาติวิทยา

2) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ชุมชนอาจจัดให้มีกิจกรรมประเภทที่มีความตื่นเต้น ผจญภัยบ้างแต่มีปริมาณไม่มากเพราะมีประมาณ 1 ใน 10 ของนักท่องเที่ยวเท่านั้น ที่นิยมแสวงหาความตื่นเต้น / ผจญภัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวที่จะเอื้อให้มีกิจกรรมประเภทนี้ เพราะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นพิเศษ

ประเด็นที่ 2 กิจกรรมในการเดินทางท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยว

รูปแบบกิจกรรมควรเป็นการผสมของกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งกิจกรรมเชิงนิเวศ กึ่งนิเวศ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ตามศักยภาพของพื้นที่เชิงนิเวศที่ชุมชนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่มีทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพราะจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมเชิงนิเวศ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 53.2 และ 49.7) ซึ่งนักท่องเที่ยวทั้ง 2 กลุ่มอาจเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มเดียวกัน (เพราะคำถามข้อนี้ให้ตอบได้หลายข้อ) และนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มก็มีกิจกรรมกึ่งนิเวศด้วยเช่นกัน

ประเด็นที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความชอบในกิจกรรมเชิงนิเวศ

- 1) ในสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ควรส่งเสริมให้ชุมชนจัดกิจกรรมตามความชอบของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การเที่ยวน้ำตก
- 2) เนื่องจากนักท่องเที่ยวชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติมากกว่า ดังนั้น สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมน่าจะหาแนวทางในการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวทั้งสองกิจกรรมเข้าด้วยกันโดยมองหาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ใกล้เคียง หรือพัฒนาขึ้นใหม่ เพื่อเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ที่ชุมชนเป็นผู้จัด

ประเด็นที่ 4 วิธีการเดินทางมาท่องเที่ยว

จากข้อมูลที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาด้วยรถส่วนตัว ดังนั้นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงสถานที่จอดรถให้เพียงพอ เป็นสัดส่วน บริการรับฝากรถ รวมไปถึงกิจกรรมใดๆ ที่นักท่องเที่ยวจะนำรถส่วนตัวเข้าไปในพื้นที่เชิงนิเวศซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศได้

ประเด็นที่ 5 จำนวนคนที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยว

จากข้อมูลที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางท่องเที่ยวไม่เกิน 2 คน ดังนั้น ข้อมูลส่วนนี้ ชุมชนน่าจะนำมาพิจารณาในส่วนของกำหนดยุทธศาสตร์ของกิจกรรม หรือแผนการให้บริการในการนำพานักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมพื้นที่เชิงนิเวศที่เหมาะสมได้

ประเด็นที่ 6 จำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว

จากข้อมูลที่พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีระยะเวลาการเดินทางท่องเที่ยวไม่เกิน 1 วัน ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นเรื่องเส้นทางการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยว ควรเน้นการให้บริการที่จบภายใน 1 วัน



ประเด็นที่ 7 ด้านการพักค้างคืน

หากมีการพักแรม นักท่องเที่ยวจะพักไม่เกิน 3 คืน

ประเด็นที่ 8 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่เชิงนิเวศควรพิจารณาค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวสามารถจ่ายได้ด้วย โดยจากข้อมูลการศึกษาค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าซื้อของฝากของที่ระลึก และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ส่วนใหญ่จะใช้จ่ายในแต่ละหัวข้อดังกล่าวไม่เกิน 500 บาท ดังนั้นการจัดกิจกรรมหรือการบริการสำหรับนักท่องเที่ยวควรคำนึงความสามารถในการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 4.1 ข้อเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว จำแนกตามประเด็นความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

ที่	ประเด็นความคิดเห็น	รูปแบบกิจกรรม	กิจกรรม	ข้อเสนอแนะ
1	วัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการชื่นชมความงามของธรรมชาติ กลุ่มนักเรียน และกลุ่มนักท่องเที่ยว มีประมาณ 1 ใน 10 ของนักท่องเที่ยวเท่านั้น ที่นิยมแสวงหาความตื่นเต้น / ผจญภัย	1. การนำเที่ยวเพื่อให้ชื่นชมความงามทางธรรมชาติ / ศึกษารธรรมชาติ 2. กิจกรรมประเภทที่มีความตื่นเต้น ผจญภัย	เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ส่งสัตว์/ดูนก เที่ยวถ้ำ/น้ำตก ขี่จักรยานท่องเที่ยว/เสือภูเขา ปีน/ไต่เขา ตกปลา ขี่ม้า/นั่งช้าง	ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวที่จะเอื้อให้มีกิจกรรมประเภทนี้ เพราะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นพิเศษ
2	กิจกรรมในการเดินทางท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมเชิงนิเวศ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มอาจเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มเดียวกัน และทั้งสองกลุ่มก็มีกิจกรรมทั้งเชิงนิเวศด้วยเช่นกัน	ควรเป็นการผสมของกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งกิจกรรมเชิงนิเวศ กึ่งนิเวศ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมประวัติศาสตร์	เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ส่งสัตว์ / ดูนก เที่ยวถ้ำ/น้ำตก พายเรือ ตั้งแคมป์ ล่องแพ ขี่ม้า/นั่งช้าง ชมแหล่งประวัติศาสตร์ ศึกษาประวัติ ความเป็นมาของแหล่งประวัติศาสตร์ ชม งานศิลปกรรม และวัฒนธรรม ร่วมกิจกรรม ในชุมชน ชมการผลิตสินค้าพื้นเมือง	พิจารณาตามศักยภาพของพื้นที่เชิงนิเวศ โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่มีทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
3	ความคิดเห็นเกี่ยวกับความชอบในกิจกรรมเชิงนิเวศ พบว่า นักท่องเที่ยว ชอบกิจกรรมกิจกรรมเชิงนิเวศ ในแหล่งธรรมชาติมากกว่าสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น การเดินป่า การเที่ยวน้ำตก	1. ควรส่งเสริมให้ชุมชนจัดกิจกรรมตามความชอบของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินป่า การเที่ยวน้ำตก 2. สำหรับชุมชนที่มีสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่อยู่ใกล้กัน ควรเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมด้วย	กิจกรรมเหมือน ประเด็นที่ 2	สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมน่าจะหาแนวทางในการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวทั้งสองกิจกรรมเข้าด้วยกัน โดยมองหาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ใกล้เคียง หรือพัฒนาขึ้นใหม่ เพื่อเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ที่ชุมชนเป็นผู้จัด

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ที่	ประเด็นความคิดเห็น	รูปแบบกิจกรรม	กิจกรรม	ข้อเสนอแนะ
4	วิธีการเดินทางมาห้องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาด้วยรถส่วนตัว			สถานที่จอดรถเพียงพอ เป็นสัดส่วน บริการรับฝากรถ ควบคุมกิจกรรม ที่นักท่องเที่ยวจะนำรถเข้าไปในพื้นที่ซึ่งนิวศซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศได้
5	จำนวนคนที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางท่องเที่ยวไม่เกิน 2 คน	รูปแบบของกิจกรรม หรือการให้บริการ สำหรับนักท่องเที่ยวจำนวน 2 คน	กิจกรรมเหมือน ประเด็นที่ 2	
6	จำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีระยะเวลาการเดินทางท่องเที่ยวไม่เกิน 1 วัน	การจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ควรเน้นการจัดกิจกรรมที่จบภายใน 1 วัน	เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ เกี่ยวกับน้ำตก พายเรือ ชี่น้ำ/นั่งช้าง ชมแหล่งประวัติศาสตร์ ศึกษาประวัติศาสตร์ ชมแหล่งของแหล่งประวัติศาสตร์ ชม งานศิลปกรรม และวัฒนธรรม ร่วมกิจกรรม ในชุมชน ชมการผลิตสินค้าพื้นเมือง	
7	ด้านการพักค้างคืน พบว่า นักท่องเที่ยวจะพักแรมไม่เกิน 3 คืน	การจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว ที่มีการพักแรมไม่เกิน 3 คืน	กิจกรรมเหมือน ประเด็นที่ 2	
8	ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ได้แก่ พบว่า ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าซื้อของฝากของที่ระลึก และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ส่วนใหญ่จะใช้จ่ายในแต่ละ หัวข้อยังกล่าวไม่เกิน 500 บาท			ควรพิจารณาค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวสามารถจ่าย ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าซื้อของฝากของที่ระลึก และค่าใช้จ่ายอื่นๆ โดยรวมหัวข้อยังไม่เกิน 500 บาท

2. แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

ในประเด็นนี้คณะนักวิจัยพิจารณาจากข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมร่วมกับการ ศึกษา ข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลของทีมวิจัย นำมาสรุปแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ดังนี้

แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

2.1 จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว และผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐ และตามแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยเสนอแนวทางการบริหารจัดการ จากการประมวลผล / วิเคราะห์ ข้อมูลต่างๆ โดยสรุป ได้ดังนี้

การจัดและบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของชุมชนเจ้าของพื้นที่เชิงนิเวศนั้นๆ โดยให้ชุมชนที่มีพื้นที่เชิงนิเวศ โดยจากข้อมูลการศึกษาของคณะนักวิจัย เสนอเกี่ยวกับการจัดและบริหารการท่องเที่ยว ดังนี้คือ

1) พิจารณาพื้นที่เชิงนิเวศที่ชุมชนรับผิดชอบ ว่าเหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์

2) พิจารณาข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบ วิธีการเดินทาง จำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นต้น

2.2 จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ไม่ได้มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่เชิงนิเวศ ชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่แห่งนั้น นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมในการหาแนวทางการบริหารจัดการ ซึ่งในขอบเขตของการวิจัยนี้ไม่ได้ศึกษาในกระบวนการดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยอาจยกตัวอย่างพื้นที่เชิงนิเวศที่ได้มีการบริหารจัดการ 2 กรณี คือ

1) โครงการคีรีวง ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งเขาหลวง (กุลธิดา สืบหล้า 2541: 122-123 อ้างแล้ว) ดำเนินการในรูปของชมรมการท่องเที่ยว

หมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนเชิงเขาหลวง ซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีธรรมชาติที่สวยงาม ชาวบ้านส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำสวน และมีอาชีพเสริมเป็นมัคคุเทศก์ ลูกหาบ รวมทั้งประกอบกิจการที่พักแบบโฮมสเตย์ และผลิตสินค้าพื้นเมือง

ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างครบถ้วน โดยมีชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน เป็นผู้ดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ปัจจุบันมีสมาชิก 40 ครอบครัว ทำรายได้ให้ชุมชนนับล้านบาท และเป็นหมู่บ้านอนุรักษ์ต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราช

โครงสร้างองค์กร มีประธานชมรมฯ ได้แก่ กำนันตำบลกำโลน และผู้ใหญ่บ้าน 4 หมู่บ้านเป็นรองประธาน มีคณะกรรมการ แบ่งเป็น กรรมการวางแผนและบริหารโครงการ กรรมการประชาสัมพันธ์และการตลาด ตัวแทนผู้นำชาวบ้าน ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ สมาชิก ผู้ที่จะเข้าเป็นสมาชิกต้องเป็นผู้อยู่อาศัยในบ้านวัดสมอ-บ้านศิรีวง ที่ปรึกษา ได้แก่ หน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชน และสถาบันวิชาการ

กิจกรรม ได้แก่ การศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง การศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง และการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน

การจัดสรรรายได้ สมาชิกมีรายได้จากการนำเที่ยว อาหาร ที่พัก ลูกหาบ ค่าเดินเท้าจ่ายเป็นค่าบำรุงกองทุนเดิมสีเขียวใส่เขาหลวง ส่วนค่าบำรุงชมรมฯ ทางชมรมฯ จะได้รับร้อยละ 65 องค์กรบริหารส่วนตำบลกำโลนได้รับร้อยละ 20 อุทยานแห่งชาติเขาหลวงได้รับร้อยละ 15 เพื่อใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รายได้อื่น ๆ ให้เป็นประโยชน์ของชมรมฯ มีมาตรการด้านการบริการและการรักษาความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวและระบบนิเวศ

2) สหกรณ์บริการนำเที่ยวชมธรรมชาติแนวอนุรักษ์กาญจนบุรี จำกัด

หรือ ส.บ.อ.ก. (พงศศิานต์ พัทธสีมาเหตุ 2538 : 47-51) ดำเนินการรูปแบบสหกรณ์บริการ

ส.บ.อ.ก. เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งชุมชนในที่นี้หมายถึงตำบลลิ้นถิ่น และเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นผู้ให้คำแนะนำและวางแผนการจัดตั้งสหกรณ์แห่งนี้ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ชาวบ้านสามารถประกอบธุรกิจท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ มีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวไว้ และเป็นตัวอย่างให้ชาวบ้านในท้องถิ่นอื่น ๆ นำไปปฏิบัติต่อไป

แนวคิดและแผนการบริหารจัดการ ส.บ.อ.ก. มีดังต่อไปนี้

2.1) เสนอให้ชาวบ้านเห็นศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชมธรรมชาติ และผจญภัยในพื้นที่อุทยาน 6 แห่งของจังหวัดกาญจนบุรี

2.2) แนะนำให้จัดตั้งสหกรณ์ที่นำเสนอบริการจ้ดนำเที่ยวชมธรรมชาติ และผจญภัยแนวอนุรักษ์ โดยความต้องการของชาวบ้านเองและบริหารงานโดยชาวบ้านเอง

2.3) ยกฐานะสหกรณ์ที่ตั้งขึ้นเป็นสหกรณ์กลางในระดับจังหวัด แล้วจัดตั้งสหกรณ์สาขาขึ้นตามพื้นที่อุทยานทั้ง 6 แห่ง โดยสมาชิกสหกรณ์ซึ่งเป็นราษฎรในท้องถิ่น บริหารงานและจัดนำเที่ยว

2.4) บทบาทของสหกรณ์

- สหกรณ์กลางเป็นศูนย์กลางการบริหารงานของทุกสาขา
- สหกรณ์กลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแนวอนุรักษ์ของจังหวัด
- สหกรณ์กลางซึ่งมีสมาชิกที่เป็นประชาชนจากทุกท้องที่ของจังหวัด

กิจกรรม

- สหกรณ์กลางขออนุญาตกรมป่าไม้และอุทยานแห่งชาติในการดำเนิน
- สหกรณ์กลางร่วมกับนักวิชาการกรมป่าไม้และเจ้าหน้าที่ของอุทยาน
- สำรวจ จัดทำ และพัฒนาเส้นทางเดินป่า
- สหกรณ์กลางมีหน้าที่พัฒนาสมาชิกของสหกรณ์ให้มีความรู้ ความ
- ชำนาญในการทำธุรกิจท่องเที่ยว
- สหกรณ์กลางและสหกรณ์สาขา เป็นผู้เฝ้าระวังปัญหาด้านต่าง ๆ
- สหกรณ์ทุกสาขาจัดการขยะและของเสียที่เกิดจากกิจกรรมการ
- ท่องเที่ยวของสหกรณ์ และนำออกไปกำจัดนอกเขตอุทยาน
- สหกรณ์ทุกสาขาจัดทำห้องน้ำ ห้องส้วมที่มีมาตรฐาน
- สหกรณ์กลางเป็นผู้รวบรวมทรัพยากรของท้องถิ่นเพื่อนำเสนอเป็น
- ภาพรวมที่มีเอกภาพและเป็นกลาง
- สหกรณ์กลางเป็นศูนย์รวมความรู้ ความสามารถด้านการตลาด การ
- ท่องเที่ยวในระดับสากล
- สหกรณ์กลางเป็นศูนย์รวมการดำเนินกิจกรรมด้านการตลาด การ
- ท่องเที่ยว ทั้งการขาย การโฆษณา และการประชาสัมพันธ์
- ให้สหกรณ์กลางเป็นศูนย์กลางการจอง และเป็นผู้กระจายนักท่องเที่ยว
- ไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและมีระบบ
- สหกรณ์กลางมีบทบาทในการลดบทบาทและอิทธิพลด้านเศรษฐกิจ
- ของระบบพ่อค้าคนกลาง
- สหกรณ์กลางเป็นศูนย์กลางการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวและนำตลาด
- ท่องเที่ยวสู่ชุมชน

4.5 คำถามการวิจัยที่ 4 แนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

จากการประมวลผลข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัย คำถามวิจัยที่ 1 2 และ 3 นักวิจัยได้เสนอแนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเสนอเป็นกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการของหน่วยงานภาครัฐ

กลยุทธ์ที่ 2 การเสริมสร้างให้ชุมชนรู้จักพื้นที่เชิงนิเวศของตนเอง

กลยุทธ์ที่ 3 การเสริมสร้างนักวิชาการ (สถาบันการศึกษา) ให้มีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เชิงนิเวศ

กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 5 การสร้าง และพัฒนาฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สำหรับกลยุทธ์ที่ 2 และ 3 ผู้วิจัย เสนอการวางแผนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากโครงการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งแบ่งเป็นระยะต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้ (Drake 1991 : 148-155 อ้างแล้ว)

ระยะที่ 1 ตัดสินบทบาทการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการ

ระยะที่ 2 เลือกทีมวิจัย

ระยะที่ 3 ทำการศึกษาขั้นต้น

ระยะที่ 4 ตัดสินระดับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

ระยะที่ 5 การตัดสินใจโครงการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม

ระยะที่ 6 เริ่มการสนทนาและความพยายามในการศึกษา

ระยะที่ 7 รวบรวมการตัดสินใจ

ระยะที่ 8 การพัฒนาแผนปฏิบัติการและโครงการ

ระยะที่ 9 การติดตามประเมินผล

4.6 สรุป

4.6.1 คำถามวิจัยที่ 1 แนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ควรเป็นอย่างไร

จากการวิเคราะห์ของนักวิจัย ได้เสนอแนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ดังนี้

1) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีนโยบายเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับจังหวัดที่ยังไม่มี ก็อาจศึกษาตัวอย่างนโยบายจากจังหวัดที่มีนโยบายเฉพาะแล้ว

2) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ควรทำการวิเคราะห์ SWOT ของหน่วยงานของตนเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย เพราะจากข้อมูลด้านปัจจัยในการกำหนดนโยบาย ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ให้น้ำหนักปัจจัยภายในองค์กรเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับข้อมูลด้านปัญหา

ก็พบว่าปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากความไม่พร้อมของบุคลากรและระบบภายในหน่วยงานที่ทำการกำหนดนโยบาย

3) ศูนย์การทองเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ควรเร่งให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการทองเที่ยวเชิงนิเวศแก่บุคลากรของหน่วยงาน เพราะในฐานะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทองเที่ยวเชิงนิเวศ และต้องให้ความรู้ ความเข้าใจต่อชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติได้

4) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายควรให้มีการจัดทำเป็นกระบวนการจากระดับชุมชน ขึ้นมาจนเป็นนโยบายระดับจังหวัด โดยให้สอดคล้องกับนโยบายในระดับที่สูงขึ้นไป เพราะจากสภาพที่วิเคราะห์จากข้อมูลในปัจจุบัน ชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนนโยบาย สังเกตจาก การจัดให้มีส่วนร่วมโดยเป็นการจัดประชุมเพื่อถ่ายทอดนโยบายลงไป หรือให้แสดงความ คิดเห็นต่อโครงการที่หน่วยงานของรัฐจะดำเนินการ แต่ในลักษณะโครงการที่ทั้งหน่วยงานของรัฐและ ประชาชนร่วมกันดำเนินการแล้วจัดร่างขึ้นมายังมีน้อยมาก

4.6.2 คำถามการวิจัยที่ 2 แนวทางการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์ ควรเป็นอย่างไร

1) จากการวิเคราะห์ของนักวิจัยข้างต้น ในช่วงเริ่มต้นการดำเนินการด้านการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในแต่ละจังหวัด หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบนโยบายด้านการทองเที่ยวของแต่ละจังหวัดควรเป็นผู้นำในการปฏิบัติการจนกว่าชุมชนจะสามารถดำเนินการจัดการเชิงนิเวศที่เหมาะสมในพื้นที่ของตนได้โดย น่าจะใช้ การวางแผนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการทองเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีพื้นฐานมาจาก โครงการมีส่วนร่วมทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ แบ่งเป็นระยะต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้ (Drake 1991 : 148-155 อ้างแล้ว)

ระยะที่ 1 ตัดสินบทบาทการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการ

ระยะที่ 2 เลือกทีมวิจัย

ระยะที่ 3 ทำการศึกษาขั้นต้น

ระยะที่ 4 ตัดสินระดับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

ระยะที่ 5 การตัดสินใจการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม

ระยะที่ 6 เริ่มการสนทนาและความพยายามในการศึกษา

ระยะที่ 7 รวบรวมการตัดสินใจ

ระยะที่ 8 การพัฒนาแผนปฏิบัติการและโครงการ

ระยะที่ 9 การติดตามประเมินผล

2) ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องนำโครงการที่ได้จากข้อ 1) ไปปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้

4.6.3 คำถามการวิจัยที่ 3 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

ในวัตถุประสงค์ข้อนี้ นักวิจัยสรุปผลและวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว

- 1) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติควรเป็นการนำเที่ยวเพื่อให้เห็นชมความงามทางธรรมชาติ / ศึกษาศาสนาธรรม เพราะหากพิจารณาโดยรวมแล้วนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการชื่นชมความงามของธรรมชาติ กลุ่มนักเรียนมัธยม และกลุ่มนักศึกษาวิชา
- 2) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติควร ชุมชนอาจจัดให้มีกิจกรรมประเภทที่มีความตื่นเต้น ผจญภัยบ้างแต่มีปริมาณไม่มากเพราะมีประมาณ 1 ใน 10 ของนักท่องเที่ยวเท่านั้น ที่นิยมแสวงหาความตื่นเต้น / ผจญภัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวที่จะเอื้อให้มีกิจกรรมประเภทนี้ เพราะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นพิเศษ
- 3) รูปแบบกิจกรรมควรเป็นการผสมของกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งกิจกรรมเชิงนิเวศ กึ่งนิเวศ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ตามศักยภาพของพื้นที่เชิงนิเวศที่ชุมชนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่มีทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
- 4) ในสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ควรส่งเสริมให้ชุมชนจัดกิจกรรมตามความชอบของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การเที่ยวน้ำตก
- 5) เนื่องจากนักท่องเที่ยวชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติมากกว่า ดังนั้น สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม น่าจะหาแนวทางในการเชื่อมโยงเส้นทางการทั้งสองกิจกรรมเข้าด้วยกัน โดยมองหาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ใกล้เคียง หรือพัฒนาขึ้นใหม่ เพื่อเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ที่ชุมชนเป็นผู้จัด
- 6) จากข้อมูลที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาด้วยรถส่วนตัว ดังนั้นการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงสถานที่จอดรถให้เพียงพอ เป็นสัดส่วน บริการรับฝากรถ รวมไปถึงกิจกรรมใดๆ ที่นักท่องเที่ยวจะนำรถส่วนตัวเข้าไปในพื้นที่เชิงนิเวศซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบนิเวศได้
- 7) จากข้อมูลที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางท่องเที่ยวไม่เกิน 2 คน ดังนั้น ข้อมูลส่วนนี้ชุมชนน่าจะนำมาพิจารณาในส่วนของการกำหนดรูปแบบของกิจกรรม หรือแผนการให้บริการในการนำพานักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมพื้นที่เชิงนิเวศที่เหมาะสมได้

8) จากข้อมูลที่พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีระยะเวลาการเดินทางท่องเที่ยวไม่เกิน 1 วัน ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นเรื่องเส้นทางการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยว ควรเน้นการให้บริการที่จบภายใน 1 วัน หากมีการพักแรม นักท่องเที่ยวจะพักไม่เกิน 3 คืน

9) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่เชิงนิเวศควรพิจารณาค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวสามารถจ่ายได้ด้วย โดยจากข้อมูลการศึกษาค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าซื้อของฝากของที่ระลึก และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ส่วนใหญ่จะใช้จ่ายในแต่ละหัวข้อดังกล่าวไม่เกิน 500 บาท ดังนั้น การจัดกิจกรรมหรือการบริการสำหรับนักท่องเที่ยวควรคำนึงความสามารถในการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน

ประเด็นที่ 2 แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

1. จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว และผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐ และตามแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยเสนอแนวทางการบริหารจัดการ จากการประมวลผล / วิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ โดยสรุป ได้ดังนี้

การจัดและบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของชุมชนเจ้าของพื้นที่เชิงนิเวศนั้นๆ โดยให้ชุมชนที่มีพื้นที่เชิงนิเวศ โดยจากข้อมูลการศึกษาของคณะนักวิจัย เสนอเกี่ยวกับการจัดและบริหารการท่องเที่ยว ดังนี้คือ

- 1) พิจารณาพื้นที่เชิงนิเวศที่ชุมชนรับผิดชอบ ว่าเหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์
- 2) พิจารณาข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบ วิธีการเดินทาง จำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นต้น

2. จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ไม่ได้มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่เชิงนิเวศ ชุมชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่แห่งนั้น นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมในการหาแนวทางการบริหารจัดการ ซึ่งในขอบเขตของการวิจัยนี้ไม่ได้ศึกษาในกระบวนการดังกล่าว

จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยอาจยกตัวอย่างพื้นที่เชิงนิเวศที่ได้มีการบริหารจัดการ 2 กรณี คือ

- 2.1) โครงการคีรีวง ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งเขาหลวง (กุลธิดา สืบหล้า 2541: 122-123 อ้างแล้ว) ดำเนินการในรูปของชมรมการท่องเที่ยว

หมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนเชิงเขาหลวง ซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีธรรมชาติที่สวยงาม ชาวบ้านส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำสวน และมีอาชีพเสริมเป็นมัคคุเทศก์ ลูกหาบ รวมทั้งประกอบกิจการที่พักแบบโฮมสเตย์ และผลิตสินค้าพื้นเมือง

ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างครบถ้วน โดยมีชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน เป็นผู้ดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ปัจจุบันมีสมาชิก 40 ครอบครัว ทำรายได้ให้ชุมชนนับล้านบาท และเป็นหมู่บ้านอนุรักษ์ต้นแบบของจังหวัดนครราชสีมา

2.2) สหกรณ์บริการนำเที่ยวชมธรรมชาติแนวอนุรักษ์กาญจนบุรี จำกัด

หรือ ส.บ.อ.ก. (พงศศิานต์ พิทักษ์มหาเหตุ 2538:47-51) ดำเนินการรูปแบบสหกรณ์บริการ

ส.บ.อ.ก. เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งชุมชนในที่นี่หมายถึงตำบลลิ้นถิ่น และเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นผู้ให้คำแนะนำและวางแผนการจัดตั้งสหกรณ์แห่งนี้ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ชาวบ้านสามารถประกอบธุรกิจท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ มีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวไว้ และเป็นตัวอย่างให้ชาวบ้านในท้องถิ่นอื่น ๆ นำไปปฏิบัติต่อไป

4.6.4 คำถามการวิจัยที่ 4 แนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

จากการประมวลผลข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัย คำถามวิจัยที่ 1 2 และ 3 นักวิจัยได้เสนอแนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเสนอเป็นกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการของหน่วยงานภาครัฐ

กลยุทธ์ที่ 2 การเสริมสร้างให้ชุมชนรู้จักพื้นที่เชิงนิเวศของตนเอง

กลยุทธ์ที่ 3 การเสริมสร้างนักวิชาการ (สถาบันการศึกษา) ให้มีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เชิงนิเวศ

กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 5 การสร้าง และพัฒนาฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สำหรับกลยุทธ์ที่ 2 และ 3 ผู้วิจัย เสนอการวางแผนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากโครงการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งแบ่งเป็นระยะต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้ (Drake 1991:148-155 อ้างแล้ว)

ระยะที่ 1 ตัดสินบทบาทการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการ

ระยะที่ 2 เลือกทีมวิจัย

ระยะที่ 3 ทำการศึกษาขั้นต้น

ระยะที่ 4 ตัดสินระดับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

ระยะที่ 5 การตัดสินใจกลไกการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม

ระยะที่ 6 เริ่มการสนทนาและความพยายามในการศึกษา

ระยะที่ 7 รวบรวมการตัดสินใจ

ระยะที่ 8 การพัฒนาแผนปฏิบัติการและโครงการ

ระยะที่ 9 การติดตามประเมินผล

4.7 ข้อเสนอแนะ

4.7.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1) แนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

1.1) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีนโยบายเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยควรทำการวิเคราะห์ SWOT ของหน่วยงานของตนเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย ในขณะเดียวกันควรให้ชุมชนหรือท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายมากขึ้น

1.2) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ ควรเร่งให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่บุคลากรของหน่วยงาน และการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายควรให้มีการจัดทำเป็นกระบวนการจากระดับชุมชน ขึ้นมาจนเป็นนโยบายระดับจังหวัด โดยให้สอดคล้องกับนโยบายในระดับที่สูงขึ้น

2) แนวทางการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์

หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบนโยบายด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดควรเป็นผู้นำในการปฏิบัติการจนกว่าชุมชนจะสามารถดำเนินการจัดการเชิงนิเวศที่เหมาะสมในพื้นที่ของตนได้โดยน่าจะใช้การวางแผนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ประสบความสำเร็จแล้วเป็นตัวอย่าง

3) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

3.1) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว

3.1.1) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ควรเป็นการนำเที่ยวเพื่อให้ชื่นชมความงามทางธรรมชาติ / ศึกษาดูธรรมชาติ เพราะหากพิจารณาโดยรวมแล้วนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการชื่นชมความงามของธรรมชาติ กลุ่มนักเรียน ไพร และกลุ่มนักธรรมชาติวิทยา

3.1.2) ชุมชนอาจจัดให้มีกิจกรรมประเภทที่มีความตื่นเต้น ผจญภัยบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวที่จะเอื้อให้มีกิจกรรมประเภทนี้ เพราะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นพิเศษ

3.1.3) รูปแบบกิจกรรมควรเป็นการผสมของกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้ง กิจกรรมเชิงนิเวศ กึ่งนิเวศ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ตามศักยภาพของพื้นที่เชิงนิเวศที่ ชุมชนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่มีทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม

3.1.4) เนื่องจากนักท่องเที่ยวชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรม เชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติมากกว่า ดังนั้น สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม น่าจะหาแนวทางในการ เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ใกล้เคียง หรือพัฒนาขึ้นใหม่ เพื่อเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ที่ชุมชนเป็นผู้จัดควบคู่กันไป

6) จากข้อมูลที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาด้วยรถส่วนตัว ดังนั้นการจัดกิจกรรม การ

3.2) แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

3.2.1) พิจารณาพื้นที่เชิงนิเวศที่ชุมชนรับผิดชอบ ว่าเหมาะสำหรับการ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์

3.2.2) พิจารณาข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมที่ นักท่องเที่ยวชอบ วิธีการเดินทาง จำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นต้น

4) แนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์ที่พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการ พัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน

นักวิจัยเสนอแนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์ที่พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการ พัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเสนอเป็นกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการของหน่วยงานภาครัฐ

กลยุทธ์ที่ 2 การเสริมสร้างให้ชุมชนรู้จักพื้นที่เชิงนิเวศของตนเอง

กลยุทธ์ที่ 3 การเสริมสร้างนักวิชาการ (สถาบันการศึกษา) ให้มีบทบาทในการสนับสนุน การพัฒนาพื้นที่เชิงนิเวศ

กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 5 การสร้าง และพัฒนารฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สำหรับกลยุทธ์ที่ 2 และ 3 ผู้วิจัย เสนอการวางแผนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากโครงการมีส่วนร่วมของประชาชน

4.7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

จากผลการศึกษาที่วิเคราะห์ได้ว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ไม่สอดคล้องกับหลักการ จัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติ เพื่อการรักษาระบบ

นิเวศโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ เพราะการใช้บริการในสัดส่วนที่เกินครึ่งเล็กน้อย ในส่วนของบริการที่พัก / เดินทาง และบริการอาหาร การใช้บริการประมาณ 1 ใน 3 สำหรับบริการ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น และสินค้าพื้นเมือง / ของที่ระลึก และบริการอื่นๆ ซึ่งชุมชน / ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการ ให้บริการเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณนักท่องเที่ยวทั้งหมด โดยเฉพาะการบริการนำเที่ยว/มัคคุเทศก์ บริการสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก และบริการอื่นๆ เช่น บริการกิจกรรมนันทนาการ บริการรถรับส่ง สัมภาระ และบริการเชิงสุขภาพ ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้วิจัยจึงเสนอว่า น่าจะมีการศึกษาในหัวข้อ ต่อไปนี้

- 1) การศึกษาเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการให้บริการนักท่องเที่ยวของชุมชนเชิงนิเวศ
- 2) การศึกษาการให้บริการนักท่องเที่ยวของชุมชนเชิงนิเวศ กรณีศึกษา : ชุมชนเชิงนิเวศ ที่ประสบความสำเร็จในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

บทที่ 5 บทสรุป

5.1 บทนำ

การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนในอีสานใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อหาแนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ 2) เพื่อกำหนดการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์ 3) เพื่อกำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ 4) เพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์ที่พาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยในบทนี้จะอธิบายผลการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดกรอบของการศึกษาตามกรอบของทฤษฎี และคำถามวิจัย ดังนี้

5.1 บทนำ

5.2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.3 ระเบียบวิธีวิจัย

5.4 สรุปผลการศึกษา

5.4.1 แนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ควรเป็นอย่างไร

5.4.2 แนวทางการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์ ควรเป็นอย่างไร

5.4.3 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว และแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ควรเป็นอย่างไร

5.4.4 แนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์ที่พาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

5.5 สรุป

5.6 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

โดยมีรายละเอียดของแต่ละหัวข้อ ดังนี้

5.2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนในอีสานใต้ คณะนักวิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบของการศึกษา และเพื่อประกอบการอธิบายและ

วิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา ดังนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นโยบาย ความหมายและความสำคัญ นโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทย ความหมายของการจัดการ และการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

5.3 ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะนักวิจัย มีระเบียบวิธีวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

5.3.1 วิธีการศึกษา คำถามวิจัยที่ 1 แนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารของศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาทั้ง 6 จังหวัด จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามและแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์เนื้อหาของการสัมภาษณ์

5.3.2 วิธีการศึกษาคำถามวิจัยที่ 2 แนวทางการ จัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์ ควรเป็นอย่างไร และวิธีการศึกษาคำถามวิจัยที่ 3 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ควรเป็นอย่างไร ใช้วิธีการศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ทั้ง 6 จังหวัด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ทั้ง 6 จังหวัด จำนวน 400 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS เป็นค่าความถี่ ร้อยละ คำนำนัย และข้อมูลความคิดเห็น

5.3.3 วิธีการศึกษาคำถามวิจัยที่ 4 แนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร จากการคำตอบของคำถามการวิจัยทั้ง 3 ข้อ และจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ประมวลผล และเสนอแนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน

5.4 สรุปผลการศึกษา

5.4.1 คำถามการวิจัยที่ 1 แนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร

ในการตอบปัญหาการวิจัยนี้ใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ทั้ง 6 จังหวัด จากการประมวลผลสามารถสรุป และวิเคราะห์ ได้ดังนี้

1) การกำหนดนโยบายเฉพาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการประมวลผล พบว่า มี ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ 3 จังหวัด เท่านั้นที่มีการกำหนดนโยบายเฉพาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับจังหวัดที่ไม่มีนโยบายเฉพาะ คือ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และนครราชสีมา เมื่อไม่มีนโยบายย่อมจะไม่มีทั้งวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการบริหารงาน และยังไม่มียุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และอาจคาดการณ์ได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัด ยังไม่ได้รับการใส่ใจด้านนโยบายเฉพาะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร

2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการวิเคราะห์การให้น้ำหนักของปัจจัยต่างๆ ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า โดยภาพรวมแล้วผู้บริหารของศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬา ให้น้ำหนักของปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐาน ซึ่งหมายถึงสิ่งใดๆ ก็ตามที่มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายจะต้องคำนึงถึงอยู่ตลอดเวลา ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับผู้กำหนดนโยบาย ปัจจัยเกี่ยวกับข้อมูลเอกสารต่างๆ ปัจจัยทางสังคม (ภายในองค์กร) ปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์ของหน่วยงาน มากกว่าปัจจัยที่เป็นสิ่งแวดล้อม (Environment factors) ซึ่งหมายถึงสิ่งแวดล้อมในสังคมที่ผู้กำหนดนโยบายจะต้องคำนึงถึง ได้แก่ ปัจจัยทางสภาพภูมิศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยทางสภาพเศรษฐกิจของประเทศ ปัจจัยทางด้านการเมือง และปัจจัยอื่นๆ

อย่างไรก็ตามผู้บริหารของ ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ให้น้ำหนักปัจจัยทางสภาพภูมิศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวมาเป็นอันดับหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่จะนำไปสู่การกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น อาจคาดการณ์ได้ว่า ผู้บริหารของศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬา น่าจะสามารถกำหนดแนวนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้

3) การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว/สถานที่ท่องเที่ยว ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนา “นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

พบว่า ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ เกือบทั้งหมดได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการเสนอแนวทางการพัฒนา โดยใช้วิธีการประชุมสัมมนา/การอบรม/การเสนอแผนงาน โครงการผ่านจังหวัด CEO การทำประชาพิจารณ์ การแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน

จากความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Drake 1991 : 132) ที่หมายถึง ความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาที่จะมีผลกระทบ

ต่อชุมชนท้องถิ่นเอง และวิเคราะห์ จากวิธีการต่างๆ ที่ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ เกือบทั้งหมดใช้ในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ใน ระดับ 1) การร่วมรับรู้ข้อมูล 2) การปรึกษาหารือ แต่ยังไม่ถึงขั้น 3) การตัดสินใจเกี่ยวกับการออกแบบ และการดำเนินโครงการ 4) เริ่มต้นปฏิบัติการ (Drake 1991 : 132 อ้างแล้ว) ยกเว้นจังหวัดนครราชสีมา ที่มีการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดชัยภูมิ ที่มีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งอาจจะมีการดำเนินการในระดับ 3) คือการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกแบบ และการดำเนินโครงการ และ ระดับ 4) เริ่มต้นปฏิบัติการแล้ว

4) วิธีการในการถ่ายทอดนโยบายของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ไปสู่ชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

พบว่า ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ เกือบทั้งหมดมีวิธีการในการถ่ายทอดนโยบายด้านการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการทำหนังสือเพื่อแจ้งให้ทราบ จัดการประชุมสัมมนา และประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ และ ครั้งหนึ่งใช้วิธีทำโปสเตอร์หรือแผ่นพับ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของวิธีการถ่ายทอดนโยบายดังกล่าว อาจวิเคราะห์ได้ว่าการถ่ายทอดนโยบายยังขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพราะวิธีการเหล่านี้ ยังไม่ได้แสดงให้เห็นว่านโยบายจะลงไปสู่การปฏิบัติในท้องถิ่นได้อย่างไรในเมื่อท้องถิ่นหรือชุมชนไม่ได้เสนอแผนในการพัฒนากการท่องเที่ยวกลับขึ้นไปสู่ ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นในการมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาที่จะมีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นเอง (Drake 1991: อ้างแล้ว)

5) การวางแผนหรือกำหนดนโยบายร่วมกับศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการในพื้นที่จังหวัดอิสานใต้

พบว่า ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ เกือบทั้งหมด มีการกำหนดแผนหรือนโยบายด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน

6) ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหา / อุปสรรค ของ “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”

จากการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา จากความคิดเห็นของผู้อำนวยการศูนย์ท่องเที่ยวและกีฬาฯ สามารถลำดับความสำคัญ ของปัญหา / อุปสรรค ได้ดังนี้

6.1) ประชาชนหรือชุมชน ไม่พร้อมสำหรับแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

6.2) บุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลแรงจูงใจที่จะทำงานตามแนวคิด และบรรยากาศ สถานการณ์ สภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวไม่เอื้อต่อการทำงานตามแนวคิด

6.3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดฯ และ หน่วยงานของรัฐไม่เข้าในแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

6.4) ระบบการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่เอื้อต่อแนวคิดฯ และงบประมาณ ทรัพยากร ในการดำเนินงานตามแนวคิดมีไม่เพียงพอ

จากคำตอบดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า การที่ประชาชนหรือชุมชนไม่พร้อมสำหรับแนวคิดฯ และบรรยากาศ สถานการณ์ สภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวไม่เอื้อต่อการทำงานตามแนวคิดฯ นั้น ไม่ใช่ปัญหาแต่เป็นสภาพปัจจุบัน จากการที่หน่วยงานของรัฐขาดแรงจูงใจที่จะทำงานตามแนวคิดฯ ทั้งขาดบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดฯ บุคลากรไม่เข้าในแนวคิดฯ ระบบการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่เอื้อต่อแนวคิดฯ และงบประมาณ ทรัพยากร ในการดำเนินงานตามแนวคิดมีไม่เพียงพอ ดังนั้น หากมองในเชิงนโยบาย อาจกล่าวได้ว่าสภาพปัญหาเกิดจากปัจจัยภายในหน่วยงานของผู้กำหนดนโยบายเอง

7) ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ของแหล่งท่องเที่ยว และชุมชน

พบว่า ผู้บริหารของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ทั้งหมด เห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวรวมไปถึงชุมชน สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ

8) การมีส่วนร่วมของชุมชน / องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พบว่า ผู้บริหารของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ทั้งหมด เห็นว่า ชุมชน / ท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการกำหนดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี รองลงมา คือ เกือบทั้งหมดเห็นว่า ชุมชน/ท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดผลตอบแทน / ผลประโยชน์ของชุมชน ที่ควรได้จากการท่องเที่ยว และ ครึ่งหนึ่งเห็นว่าชุมชน / ท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชนสามารถรองรับได้ และ มีส่วนร่วมในการกำหนดอัตราการขยายตัวของการท่องเที่ยว

จากคำตอบดังกล่าวสอดคล้องกับคำตอบของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว แสดงว่า ผู้บริหารของศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาทั้งหมดมีความเข้าใจตรงกันในสิ่งที่ควรส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และตามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยที่มิมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้จะหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากร เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศด้วย

9) แนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

จากการวิเคราะห์ของนักวิจัย ได้เสนอแนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ดังนี้

9.1) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีนโยบายเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับจังหวัดที่ยังไม่มี ก็อาจศึกษาตัวอย่างนโยบายจากจังหวัดที่มีนโยบายเฉพาะแล้ว

9.2) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ควรทำการวิเคราะห์ SWOT ของหน่วยงานของตนเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย เพราะจากข้อมูลด้านปัจจัยในการกำหนดนโยบาย ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ ให้น้ำหนักปัจจัยภายในองค์กรเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับข้อมูลด้านปัญหาก็พบว่าปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากความไม่พร้อมของบุคลากรและระบบภายในหน่วยงานที่ทำการกำหนดนโยบาย

9.3) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ควรเร่งให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่บุคลากรของหน่วยงานเพราะในฐานะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และต้องให้ความรู้ ความเข้าใจต่อชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติได้

9.4) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายควรให้มีการจัดทำเป็นกระบวนการจากระดับชุมชน ขึ้นมาจนเป็นนโยบายระดับจังหวัด โดยให้สอดคล้องกับนโยบายในระดับที่สูงขึ้นไป เพราะจากสภาพที่วิเคราะห์จากข้อมูลในปัจจุบัน ชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางนโยบายสังเกตจาก การจัดให้มีมีส่วนร่วมโดยเป็นการจัดประชุมเพื่อถ่ายทอดนโยบายลงไป หรือให้แสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่หน่วยงานของรัฐจะดำเนินการ แต่ในลักษณะโครงการที่ทั้งหน่วยงานของรัฐและประชาชนร่วมกันดำเนินการแล้วจัดร่างขึ้นมายังมีน้อยมาก

5.4.2 คำถามการวิจัยที่ 2 แนวทางการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์ ควรเป็นอย่างไร

ในการตอบปัญหาการวิจัยนี้ใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม สอบถามนักท่องเที่ยวทั้ง 6 จังหวัด จำนวน 400 ชุด และคำถามการประชุม ในการประชุมศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ ทั้ง 6 จังหวัด ซึ่งจัดขึ้นเมื่อ วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 ณ ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดอุบลราชธานี จากการประมวลผลสามารถสรุป / วิเคราะห์ ได้ว่า

1) รูปแบบของการบริการจากคนในชุมชน / ท้องถิ่น ที่กลุ่มตัวอย่างเคยใช้บริการ

จากข้อมูลการใช้บริการของนักท่องเที่ยววิเคราะห์ได้ว่าชุมชน / ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ไม่สอดคล้องกับ "หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" ดังนั้น ทั้งชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะต้องหาแนวทางการจัดการเชิงพื้นที่ที่จะให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้บริการมากกว่าสภาพที่เป็นอยู่

2) ความพึงพอใจรูปแบบของการบริการจากคนในชุมชน / ท้องถิ่น ที่กลุ่มตัวอย่างเคยใช้บริการ

จากข้อ 1) ถึงแม้จะมีการใช้บริการในสัดส่วนที่แสดงว่าท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อยกว่าหลักการที่ควรจะเป็น แต่นักท่องเที่ยวที่เคยใช้บริการส่วนใหญ่ก็มีความพอใจในการให้บริการ ดังนั้น จึงเป็นแนวทางที่ดีที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป โดยอาจคัดเลือกพื้นที่ที่เป็นต้นแบบในการจัดการท่องเที่ยว หรือการให้บริการด้านต่างๆ เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันได้

3) ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน/ท้องถิ่น ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความเข้าใจในหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเห็นว่า คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี เห็นว่าชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว และเห็นว่าชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งตรงกับหลักการจัดการการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวอาจจะเห็นว่า ปริมาณนักท่องเที่ยว ผลตอบแทน/ผลประโยชน์ และอัตราการขยายตัวของของการท่องเที่ยว เป็นเรื่องของการตลาดซึ่งชุมชนไม่สามารถกำหนดได้เอง หากขาดข้อมูลหรือความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่ต้องการท่องเที่ยวในพื้นที่เชิงนิเวศนั้นๆ

ดังนั้น แนวทางในการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศชุมชนควรมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการกำหนดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ส่วนปริมาณนักท่องเที่ยว ผลตอบแทน/ผลประโยชน์ และอัตราการขยายตัวของของการท่องเที่ยว เป็นเรื่องที่ชุมชนไม่อาจจัดการโดยลำพัง แต่อาจต้องอาศัยการรวบรวมข้อมูลความต้องการท่องเที่ยวในพื้นที่เชิงนิเวศนั้นๆ และการเสนอแนะแนวทางการจัดการจากการศึกษาร่วมกันของคนในชุมชนหรือจากผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเป็นแห่งๆ ไป

4) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความสำคัญของกิจกรรมที่ชุมชนควรเป็นผู้ดำเนินการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการวิเคราะห์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ลำดับความสำคัญของกิจกรรมที่ชุมชนควรเป็นผู้ดำเนินการสอดคล้องกับคำตอบในข้อ 3)

5) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัญหา /อุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

จากการวิเคราะห์ โดยการสร้างคำถามข้อนี้จากปัจจัยการกำหนดนโยบาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าปัญหามหาชน ทรัพยากร ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ ซึ่งสำหรับชุมชนแล้วถือว่าเป็นปัจจัยสิ่งแวดล้อม ส่วนคำตอบในส่วนที่เกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐเมื่อพิจารณาสัดส่วนความคิดเห็นแล้วนักท่องเที่ยวไม่ถึงครึ่งที่เห็นว่าสภาพปัญหาเกิดจากการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ และมีประมาณ 1 ใน 3 เท่านั้น ที่เห็นว่าประชาชน ชุมชน ไม่พร้อมสำหรับแนวคิด "การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน" แสดงว่า ในสภาพการณ์ที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน นักท่องเที่ยวเห็นว่า การจัดการพื้นที่เชิงนิเวศประสบปัญหามหาชน ทรัพยากร ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ มากกว่าปัญหาภายในหน่วยงานภาครัฐ หรือชุมชนเอง ซึ่งแตกต่างจากคำตอบของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ ที่เห็นว่าปัญหาที่สำคัญ คือ ประชาชน ชุมชน ไม่พร้อมสำหรับแนวคิด แต่เห็นว่าปัญหาด้านงบประมาณ ทรัพยากร ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ สำคัญน้อยกว่า

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศ ซึ่งผู้วิจัยจะได้เสนอในการวิเคราะห์สภาพปัญหานักท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยวมองว่าประชาชน ชุมชน ส่วนใหญ่น่าจะสามารถจัดการพื้นที่เชิงนิเวศได้ หากมีงบประมาณ ทรัพยากร ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ ในขณะที่ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ เกือบทั้งหมดมองว่าชุมชน /ท้องถิ่นไม่เข้าใจในแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณของนักวิจัยทำให้ไม่สามารถหาคำตอบจากชุมชนได้ว่า ปัญหา/อุปสรรคในความคิดเห็นของชุมชนได้

การประชุมผู้เข้าร่วมประชุมผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวกีฬา และนันทนาการ
คำถามการประชุม : แนวทางการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์ ควรเป็นอย่างไร

จากคำถามการประชุม ได้รับคำตอบจาก ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ แต่ละจังหวัด วิเคราะห์คำตอบของผู้บริหารศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ โดยจำแนกคำตอบออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 แสดงความคิดเห็นโดยใช้หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการสร้างการมีส่วนร่วมและบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นระบบ ของผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน แต่ไม่ได้เสนอแนวทางการจัดการ ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และชัยภูมิ

กลุ่มที่ 2 แสดงความคิดเห็นโดยใช้หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเสนอแนวทางในการบริหารจัดการ เช่น จังหวัดนครราชสีมาเสนอให้มีการตั้งคณะกรรมการระดับพื้นที่ และระดับนโยบาย และจังหวัดบุรีรัมย์เสนอให้มีการดำเนินการในรูปแบบของการร่วมกลุ่มสมาชิกในรูปของนิคม หรือสหกรณ์ เป็นต้น

จากข้อสรุป / วิเคราะห์ข้างต้น ผู้วิจัยอาจสรุปประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1) คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี การกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการกำหนดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนควรจะต้องหาแนวทางการจัดการร่วมกัน

2) ปริมาณนักท่องเที่ยว ผลตอบแทน/ผลประโยชน์ และอัตราการขยายตัวของของการท่องเที่ยว เป็นเรื่องของการตลาดซึ่งชุมชนไม่สามารถกำหนดได้เอง

ดังนั้นชุมชน/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรศึกษาข้อมูลหรือความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวในพื้นที่เชิงนิเวศแต่ละแห่งที่แตกต่างกัน

3) ประเด็น/ปัญหา ที่นักวิจัยพบจากการวิเคราะห์ข้อมูลในหัวข้อคำถามการวิจัยที่ 2 ได้แก่

3.1) นักท่องเที่ยวใช้บริการใช้บริการจากชุมชน / ท้องถิ่น น้อยกว่าที่ควร ไม่สอดคล้องกับแนวคิด "การจัดการพื้นที่เชิงนิเวศ"

3.2) จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว เห็นว่าประชาชน ชุมชน ส่วนใหญ่น่าจะ สามารถจัดการพื้นที่เชิงนิเวศได้ หากมีงบประมาณ ทรัพยากร ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ

3.3) จากความคิดเห็นของศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาฯ เกือบทั้งหมดมองว่าชุมชน / ท้องถิ่นไม่เข้าใจในแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศ

จากการวิเคราะห์ของนักวิจัยข้างต้น ในช่วงเริ่มต้นการดำเนินการด้านการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในแต่ละจังหวัด หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบนโยบายด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดควรเป็นผู้นำในการปฏิบัติการจนกว่าชุมชนจะสามารถดำเนินการจัดการเชิงนิเวศที่เหมาะสมในพื้นที่ของตนได้โดยน่าจะใช้ การวางแผนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากโครงการมีส่วนร่วมทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ แบ่งเป็นระยะต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้ (Drake 1991:148-155 อ้างแล้ว)

ระยะที่ 1 ตัดสินบทบาทการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการ

ระยะที่ 2 เลือกทีมวิจัย

ระยะที่ 3 ทำการศึกษาขั้นต้น

ระยะที่ 4 ตัดสินระดับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

ระยะที่ 5 การตัดสินใจกลไกการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม

ระยะที่ 6 เริ่มการสนทนาและความพยายามในการศึกษา

ระยะที่ 7 รวบรวมการตัดสินใจ

ระยะที่ 8 การพัฒนาแผนปฏิบัติการและโครงการ

ระยะที่ 9 การติดตามประเมินผล

5.4.3 คำถามการวิจัยที่ 3 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

ในวัตถุประสงค์ข้อนี้ นักวิจัยสรุปผลและวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น คือ

1) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว

นักวิจัยพิจารณาจากข้อมูล 8 ประเด็น คือ 1) วัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยว 2) กิจกรรมในการเดินทางท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยว 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความชอบในกิจกรรมเชิงนิเวศ 4) วิธีการเดินทางมาท่องเที่ยว 5) จำนวนคนที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยว 6) จำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว 7) การพักค้างคืน และ 8) ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว

ประเด็นที่ 1 วัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยว

1) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติควรเป็นการนำเที่ยวเพื่อให้ชื่นชมความงามทางธรรมชาติ / ศึกษาธรรมชาติ เพราะหากพิจารณาโดยรวมแล้วนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการชื่นชมความงามของธรรมชาติกลุ่มนักนิยมไพร และกลุ่มนักธรรมชาติวิทยา

2) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติควร ชุมชนอาจจัดให้มีกิจกรรมประเภทที่มีความตื่นเต้น ผจญภัยบ้างแต่มีปริมาณไม่มากเพราะมีประมาณ 1 ใน 10 ของนักท่องเที่ยวเท่านั้น ที่นิยมแสวงหาความตื่นเต้น / ผจญภัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวที่จะเอื้อให้มีกิจกรรมประเภทนี้ เพราะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นพิเศษ

ประเด็นที่ 2 กิจกรรมในการเดินทางท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยว

รูปแบบกิจกรรมควรเป็นการผสมของกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งกิจกรรมเชิงนิเวศ กึ่งนิเวศ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ตามศักยภาพของพื้นที่เชิงนิเวศที่ชุมชนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่มีทั้งสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพราะจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมเชิงนิเวศ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 53.2 และ 49.7) ซึ่งนักท่องเที่ยวทั้ง 2 กลุ่มอาจเป็น นักท่องเที่ยวกลุ่มเดียวกัน (เพราะคำถามข้อนี้ให้ตอบได้หลายข้อ) และนักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มก็มีกิจกรรม กึ่งนิเวศด้วยเช่นกัน

ประเด็นที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความชอบในกิจกรรมเชิงนิเวศ

- 1) ในสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ควรส่งเสริมให้ชุมชนจัดกิจกรรมตาม ความชอบของนักท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การเที่ยวน้ำตก
- 2) เนื่องจากนักท่องเที่ยวชอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นกิจกรรมเชิงนิเวศใน แหล่งธรรมชาติมากกว่า ดังนั้น สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมน่าจะหาแนวทางในการเชื่อมโยง เส้นทางทั้งสองกิจกรรมเข้าด้วยกัน โดยมองหาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ใกล้เคียง หรือพัฒนาขึ้น ใหม่ เพื่อเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ที่ชุมชนเป็นผู้จัด

ประเด็นที่ 4 วิธีการเดินทางมาท่องเที่ยว

จากข้อมูลที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางมาด้วยรถส่วนตัว ดังนั้นการจัด กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงสถานที่จอดรถให้เพียงพอ เป็นสัดส่วน บริการรับฝากรถ รวมไปถึง กิจกรรมใดๆ ที่นักท่องเที่ยวจะนำรถส่วนตัวเข้าไปในพื้นที่เชิงนิเวศซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อระบบ นิเวศได้

ประเด็นที่ 5 จำนวนคนที่ร่วมเดินทางท่องเที่ยว

จากข้อมูลที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางท่องเที่ยวไม่เกิน 2 คน ดังนั้น ข้อมูลส่วนนี้ชุมชนน่าจะนำมาพิจารณาในส่วนของการกำหนดรูปแบบของกิจกรรม หรือแผนการให้บริการ ในการนำพานักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมพื้นที่เชิงนิเวศที่เหมาะสมได้

ประเด็นที่ 6 และ 7 จำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว และการพักค้างคืน

จากข้อมูลที่พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีระยะเวลาการเดินทางท่องเที่ยวไม่เกิน 1 วัน ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นเรื่องเส้นทางท่องเที่ยว โปรแกรมการ ท่องเที่ยว ควรเน้นการให้บริการที่จบภายใน 1 วัน หากมีการพักแรม นักท่องเที่ยวจะพักไม่เกิน 3 คืน

ประเด็นที่ 8 ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว

การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่เชิงนิเวศควรพิจารณาค่าใช้จ่ายที่

นักท่องเที่ยวสามารถจ่ายได้ด้วย โดยจากข้อมูลการศึกษาค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าซื้อของฝากของที่ระลึก และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ส่วนใหญ่จะใช้จ่ายในแต่ละหัวข้อดังกล่าวไม่เกิน 500 บาท ดังนั้น การจัดกิจกรรมหรือการบริการสำหรับนักท่องเที่ยวควรคำนึงความสามารถในการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน

2) แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

ในประเด็นนี้นักวิจัยพิจารณาจากการศึกษาข้อมูลจากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว และผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐ และตามแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คณะนักวิจัย สรุปแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ดังนี้

2.1) การจัดและบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของชุมชนเจ้าของพื้นที่เชิงนิเวศนั้นๆ โดยให้ชุมชนที่มีพื้นที่เชิงนิเวศ โดยจากข้อมูลการศึกษาของคณะนักวิจัย เสนอเกี่ยวกับการจัดและบริหารการท่องเที่ยว ดังนี้คือ

2.1.1) พิจารณาพื้นที่เชิงนิเวศที่ชุมชนรับผิดชอบ ว่าเหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์

2.1.2) พิจารณาข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบ วิธีการเดินทาง จำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นต้น

2.2) แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ไม่ได้มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่เชิงนิเวศแต่ละแห่ง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่แห่งนั้น และขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมในการหาแนวทางการบริหารจัดการ ซึ่งในขอบเขตของการวิจัยนี้ไม่ได้ศึกษาในกระบวนการดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยอาจยกตัวอย่างพื้นที่เชิงนิเวศที่ได้มีการบริหารจัดการ 2 กรณี คือ

2.2.1) โครงการคีรีวง ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งเขาหลวง (กุลธิดา สืบหล้า 2541 : 122-123 อ้างแล้ว) ดำเนินการในรูปของชมรมการท่องเที่ยว

หมู่บ้านคีรีวง ตำบลกำโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนเชิงเขาหลวง ซึ่งเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีธรรมชาติที่สวยงาม ชาวบ้านส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำสวน และมีอาชีพเสริมเป็นมัคคุเทศก์ ลูกหาบ รวมทั้งประกอบกิจการที่พักแบบโฮมสเตย์ และผลิตสินค้าพื้นเมือง

ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างครบถ้วน โดยมีชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลกำโลน เป็นผู้ดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ปัจจุบันมีสมาชิก 40 ครอบครัว ทำรายได้ให้ชุมชนนับล้านบาท และเป็นหมู่บ้านอนุรักษ์ต้นแบบของจังหวัดนครศรีธรรมราช

โครงสร้างองค์กร มีประธานชมรมฯ ได้แก่ กำนันตำบลกำโลน และผู้ใหญ่บ้าน 4 หมู่บ้านเป็นรองประธาน มีคณะกรรมการ แบ่งเป็น กรรมการวางแผนและบริหารโครงการ กรรมการประชาสัมพันธ์และการตลาด ตัวแทนผู้นำชาวบ้าน ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ สมาชิก ผู้ที่จะเข้าเป็นสมาชิกต้องเป็นผู้อยู่อาศัยในบ้านวัดสมอ-บ้านคีรีวง ที่ปรึกษา ได้แก่ หน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชน และสถาบันวิชาการ

กิจกรรม ได้แก่ การศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง การศึกษาวิถีชีวิตชุมชน การศึกษาธรรมชาติบนยอดเขาหลวง และการศึกษาวิถีชีวิตชุมชน

การจัดสรรรายได้ สมาชิกมีรายได้จากการนำเที่ยว อาหาร ที่พัก ลูกหาบ ค่าเดินที่จ่ายเป็นค่าบำรุงกองทุนเดิมสีเขียวใส่เขาหลวง ส่วนค่าบำรุงชมรมฯ ทางชมรมฯ จะได้รับร้อยละ 65 องค์การบริหารส่วนตำบลกำโลนได้รับร้อยละ 20 อุทยานแห่งชาติเขาหลวงได้รับร้อยละ 15 เพื่อใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รายได้อื่น ๆ ให้เป็นประโยชน์ของชมรมฯ

มีมาตรการด้านการบริการและการรักษาความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวและระบบนิเวศ

2.2.2) สหกรณ์บริการนำเที่ยวชมธรรมชาติแนวอนุรักษ์กาญจนบุรี

จำกัด หรือ ส.บ.อ.ก. (พงศศานต์ พิทักษ์มหาเหตุ 2538 : 47-51) ดำเนินการรูปแบบสหกรณ์บริการ

ส.บ.อ.ก. เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งชุมชนในที่นี้หมายถึงตำบลลิ้นถิ่น และเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นผู้ให้คำแนะนำและวางแผนการจัดตั้งสหกรณ์แห่งนี้ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ชาวบ้านสามารถประกอบธุรกิจท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ มีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวไว้ และเป็นตัวอย่างให้ชาวบ้านในท้องถิ่นอื่น ๆ นำไปปฏิบัติต่อไป

แนวคิดและแผนการบริหารจัดการ ส.บ.อ.ก. มีดังต่อไปนี้

2.2.2.1) เสนอให้ชาวบ้านเห็นศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชมธรรมชาติ และผจญภัยในพื้นที่อุทยาน 6 แห่งของจังหวัดกาญจนบุรี

2.2.2.2) แนะนำให้จัดตั้งสหกรณ์ที่นำเสนอบริการจัดนำเที่ยวชมธรรมชาติ และผจญภัยแนวอนุรักษ์ โดยความต้องการของชาวบ้านเองและบริหารงานโดยชาวบ้านเอง

2.2.2.3) ยกฐานะสหกรณ์ที่ตั้งขึ้นเป็นสหกรณ์กลางในระดับจังหวัด แล้วจัดตั้งสหกรณ์สาขาขึ้นตามพื้นที่อุทยานทั้ง 6 แห่ง โดยสมาชิกสหกรณ์ซึ่งเป็นราษฎรในท้องถิ่น บริหารงาน และจัดนำเที่ยว

2.2.2.4) บทบาทของสหกรณ์

- สหกรณ์กลางเป็นศูนย์กลางการบริหารงานของทุกสาขา
- สหกรณ์กลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแนวอนุรักษ์ของจังหวัด
- สหกรณ์กลางซึ่งมีสมาชิกที่เป็นประชาชนจากทุกท้องที่ของจังหวัด
- สหกรณ์กลางขออนุญาตกรมป่าไม้และอุทยานแห่งชาติในการดำเนินกิจกรรม
- สหกรณ์กลางร่วมกับนักวิชาการกรมป่าไม้และเจ้าหน้าที่ของอุทยานสำรวจ จัดทำ และพัฒนาเส้นทางเดินป่า
- สหกรณ์กลางมีหน้าที่พัฒนาสมาชิกของสหกรณ์ให้มีความรู้ ความชำนาญในการทำธุรกิจท่องเที่ยว
- สหกรณ์กลางและสหกรณ์สาขา เป็นผู้เฝ้าระวังปัญหาต่าง ๆ
- สหกรณ์ทุกสาขาจัดการขยะและของเสียที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของสหกรณ์ และนำออกไปกำจัดนอกเขตอุทยาน
- สหกรณ์ทุกสาขาจัดทำห้องน้ำ ห้องส้วมที่มีมาตรฐาน
- สหกรณ์กลางเป็นผู้รวบรวมทรัพยากรของท้องถิ่นเพื่อนำเสนอเป็นภาพรวมที่มีเอกภาพและเป็นกลาง
- สหกรณ์กลางเป็นศูนย์รวมความรู้ ความสามารถด้านการตลาด การท่องเที่ยวในระดับสากล
- สหกรณ์กลางเป็นศูนย์รวมการดำเนินกิจกรรมด้านการตลาด การท่องเที่ยว ทั้งการขาย การโฆษณา และการประชาสัมพันธ์
- ให้สหกรณ์กลางเป็นศูนย์กลางการจอง และเป็นผู้กระจายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและมีระบบ
- สหกรณ์กลางมีบทบาทในการลดบทบาทและอิทธิพลด้านเศรษฐกิจของระบบพ่อค้าคนกลาง
- สหกรณ์กลางเป็นศูนย์กลางการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวและนำตลาดท่องเที่ยวสู่ชุมชน

5.4.4 คำถามการวิจัยที่ 4 แนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึงพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

จากการประมวลผลข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัย คำถามวิจัยที่ 1 2 และ 3 นักวิจัยได้เสนอแนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึงพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเสนอเป็นกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการของหน่วยงานภาครัฐ

กลยุทธ์ที่ 2 การเสริมสร้างให้ชุมชนรู้จักพื้นที่เชิงนิเวศของตนเอง

กลยุทธ์ที่ 3 การเสริมสร้างนักวิชาการ (สถาบันการศึกษา) ให้มีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เชิงนิเวศ

กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 5 การสร้าง และพัฒนาฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สำหรับกลยุทธ์ที่ 2 และ 3 ผู้วิจัย เสนอการวางแผนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากโครงการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งแบ่งเป็นระยะต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้ (Drake 1991:148-155 อ้างแล้ว)

ระยะที่ 1 ตัดสินบทบาทการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการ

ระยะที่ 2 เลือกทีมวิจัย

ระยะที่ 3 ทำการศึกษาขั้นต้น

ระยะที่ 4 ตัดสินระดับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

ระยะที่ 5 การตัดสินใจการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม

ระยะที่ 6 เริ่มการสนทนาและความพยายามในการศึกษา

ระยะที่ 7 รวบรวมการตัดสินใจ

ระยะที่ 8 การพัฒนาแผนปฏิบัติการและโครงการ

ระยะที่ 9 การติดตามประเมินผล

5.5 สรุป

การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนในอีสานใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อหาแนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ 2) เพื่อกำหนดการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์ 3) เพื่อกำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหาร

จัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานได้ 4) เพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์ที่พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะนักวิจัย มีระเบียบวิธีวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ และนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ทั้ง 6 จังหวัดอีสานใต้ จำนวน 400 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์เนื้อหาของการสัมภาษณ์

ผลการศึกษาจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1) คำถามการวิจัยที่ 1 แนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบกับการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นักวิจัย ได้เสนอแนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ดังนี้

1.1) ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬา และนันทนาการ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีนโยบายเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับจังหวัดที่ยังไม่มี ก็อาจศึกษาตัวอย่างนโยบายจากจังหวัดที่มีนโยบายเฉพาะแล้ว

1.2) ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬา และนันทนาการ ควรทำการวิเคราะห์ SWOT ของหน่วยงานของตนเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย ประกอบกับข้อมูลด้านปัญหาในการวางแผนนโยบายก็พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากความไม่พร้อมของบุคลากรและระบบภายในหน่วยงาน

1.3) ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬา และนันทนาการ ควรเร่งให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่บุคลากรของหน่วยงาน

1.4) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายควรให้มีการจัดทำเป็นกระบวนการจากระดับชุมชน ขึ้นมาจนเป็นนโยบายระดับจังหวัด โดยให้สอดคล้องกับนโยบายในระดับที่สูงขึ้นไป

2) คำถามการวิจัยที่ 2 แนวทางการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์ ควรเป็นอย่างไร

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบกับการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นักวิจัย ได้เสนอแนวทางในการดำเนินการด้านการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในแต่ละจังหวัด ดังนี้

2.1) หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบนโยบายด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดควรเป็นผู้นำในการปฏิบัติการจนกว่าชุมชนจะสามารถดำเนินการจัดการเชิงนิเวศที่เหมาะสมในพื้นที่เชิงนิเวศของตนได้

2.2) เสนอให้มีการวางแผนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากโครงการมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็นระยะต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้ (Drake 1991:148-155 อ้างแล้ว)

- ระยะที่ 1 ตัดสินบทบาทการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการ
- ระยะที่ 2 เลือกทีมวิจัย
- ระยะที่ 3 ทำการศึกษาขั้นต้น
- ระยะที่ 4 ตัดสินระดับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น
- ระยะที่ 5 การตัดสินใจโครงการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม
- ระยะที่ 6 เริ่มการสนทนาและความพยายามในการศึกษา
- ระยะที่ 7 รวบรวมการตัดสินใจ
- ระยะที่ 8 การพัฒนาแผนปฏิบัติการและโครงการ
- ระยะที่ 9 การติดตามประเมินผล

3) คำถามการวิจัยที่ 3 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

ในประเด็นนี้ นักวิจัยพิจารณาจากการศึกษาข้อมูลจากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐ และตามแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คณะนักวิจัยฯ สรุปแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ดังนี้

3.1) การจัดและบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของชุมชนเจ้าของพื้นที่เชิงนิเวศนั้นๆ โดยให้ชุมชนที่มีพื้นที่เชิงนิเวศ โดยจากข้อมูลการศึกษาของคณะนักวิจัย เสนอเกี่ยวกับการจัดและบริหารการท่องเที่ยว ดังนี้คือ

3.1.1) พิจารณาพื้นที่เชิงนิเวศที่ชุมชนรับผิดชอบ ว่าเหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์

3.1.2) พิจารณาข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบ วิธีการเดินทาง จำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นต้น

3.2) แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มจังหวัด อีสานใต้ ไม่ได้มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่เชิงนิเวศแต่ละแห่ง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่แห่งนั้น และขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมในการหาแนวทางการบริหารจัดการ ซึ่งในขอบเขตของการวิจัยนี้ไม่ได้ศึกษาในกระบวนการดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยอาจยกตัวอย่างพื้นที่เชิงนิเวศที่ได้มีการบริหารจัดการ 2 กรณี คือ

3.2.1) โครงการคิ๊วง ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งเขาหลวง ดำเนินการในรูปของชมรมการท่องเที่ยว

3.2.2) สหกรณ์บริการนำเที่ยวชมธรรมชาติแนวอนุรักษ์กาญจนบุรี จำกัด หรือ ส.บ.อ.ก. ดำเนินการรูปแบบสหกรณ์บริการ

4) คำถามการวิจัยที่ 4 แนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึงพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

จากการประมวลผลข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัย คำถามวิจัยที่ 1 2 และ 3 นักวิจัยได้เสนอแนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึงพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเสนอเป็นกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการของหน่วยงานภาครัฐ

กลยุทธ์ที่ 2 การเสริมสร้างให้ชุมชนรู้จักพื้นที่เชิงนิเวศของตนเอง

กลยุทธ์ที่ 3 การเสริมสร้างนักวิชาการ (สถาบันการศึกษา) ให้มีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เชิงนิเวศ

กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 5 การสร้าง และพัฒนารฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5.6 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาที่วิเคราะห์ได้ว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ไม่สอดคล้องกับหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ระบุว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติเพื่อการรักษาระบบนิเวศโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ เพราะการใช้บริการจากชุมชนเชิงนิเวศมีปริมาณไม่สอดคล้องกับหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้วิจัยจึงเสนอว่าน่าจะมีการศึกษาในหัวข้อต่อไปนี้

1) การศึกษาเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการให้บริการนักท่องเที่ยวของชุมชนเชิงนิเวศ

2) การศึกษาการให้บริการนักท่องเที่ยวของชุมชนเชิงนิเวศ กรณีศึกษา : ชุมชนเชิงนิเวศที่ประสบความสำเร็จในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

- ตุลา มหาสุทธานนท์. (2545). หลักการจัดการ หลักการบริหาร. กรุงเทพฯ : ธนัชากรพิมพ์.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ). (2527). การมีส่วนร่วมของประชากรในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประเวศ วะสี. (2535). ปาฐกถาำนำการสัมมนาเรื่อง ความร่วมมือในการรักษาดุลของสิ่งแวดล้อมในชนบท. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเวศ วะสี.(2535). องค์การชุมชนกับกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน หัวใจของการพัฒนา. กรุงเทพฯ : คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปฐพี อาคมานนท์ มอนซอน และคณะ. (2535). โครงการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่าต่อสภาวะแวดล้อมและประชาชนในท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พงศ์สานต์ พัทธกะมหาเกตุ. (2538). ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว : แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งแรกของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ปกเกล้า.
- พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น. (2540). การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี : เส้นทางสายลำน้ำกก จังหวัดเชียงใหม่-เชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มนตรี กรรพุมมาลย์. (2539). การพัฒนาชุมชน : แนวคิดและการปฏิบัติ. เชียงใหม่ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มานะ นาคำ. (2540). องค์การชุมชนกลไกเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ : แปลนพริ้นต์ติ้ง.
- วรรณ วะษ์วานิช. (2539). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณพร วนิชชานุกร. มปป. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : Ecotourism. ม.ป.ท..
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2536). การบริหารงานพัฒนาชนบท การพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารงานพัฒนาของสภาตำบล : สาเหตุปัญหาและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2538. โครงการศึกษาการท่องเที่ยว
เพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีภาคใต้. รายงานการศึกษาเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
ม.ป.ท..

ศรีเพ็ญ ดุรงค์เดช. (2539). หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน
(Concepts of Public Participation in Community Forest Management).
ข่าวสารป่ากับชุมชน. 3 (มิถุนายน 2539)

ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก. มปป. วนศาสตร์ชุมชน เอกสารประกอบการ
ฝึกอบรม. ม.ป.ท..

สีลาภรณ์ นาครทรรพ และฉลวยลักษณ์ สีนประเสริฐ. 2538. ตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท :
ประสบการณ์จากนักพัฒนา รายงานการประชุมปฏิบัติการ ณ อาศรมวงศ์สนิท
22-23 ตุลาคม พ.ศ.2537. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

อุทัย เลาหิเวียร. (2544). เอกสารการสอน ร.อ. 600 หลักการจัดการ. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์.

อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน. (2530). การสู่ตัวอย่างทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : 186
ดีกวดประยูรวงศ์.

Boo, Elizabeth. 1991. In Nature Tourism Managing for the Environment. Edited by Tensie
Whelan. USA : Island Press.

Dearden, Philip. 1997. Carrying Capacity and Environmental Aspects of Ecotourism. Paper
presented at International Seminar Ecotourism for Forest Conservation and
Community Development. Bangkok : RECOFTC.

Dowling, Ross K. 1995. "Ecotourism Development : Regional Planning and Strategies."
Paper prepared for International Conference Ecotourism : Concept, Design and
Strategy : Bangkok : Sri Nakharinwirot University.

Drake, Susan P. 1991. In Nature Tourism Managing for Environment. Edited by Tensie
Whelan USA : Island Press.

Lash, Gail. 1997. "what is Community-Based Ecotourism?" Paper presented at International
Seminar Ecotourism for Forest Conservation and Community Development.
Bangkok : RECOFTC.

Whelan, Tensie. 1991. In nature Tourism Managing for the Environment. Edited by Tensie
Whelan .USA : Island Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
สำเนาคำสั่งมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี



คำสั่งมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ที่ ๑๒๖๑ / ๒๕๕๙

เรื่อง แต่งตั้งนักวิจัยโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนอีสานใต้

ตามที่ศูนย์ประสานงานยุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้รับอนุมัติงบประมาณทุนอุดหนุนการวิจัย งบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๙ จากสำนักงานการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ดำเนิน โครงการ การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนอีสานใต้ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงขอแต่งตั้งนักวิจัย โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนอีสานใต้ ดังรายนามดังต่อไปนี้

- | | |
|---|---|
| ๑. อาจารย์ว่าที่ร้อยตรี ดร.นฤตม สาริกบุตร | ตำแหน่ง อาจารย์ ระดับ ๘/หัวหน้าโครงการ |
| ๒. นางสาวจิระภา ศรีคำ | ตำแหน่ง อาจารย์ ระดับ ๕ |
| ๓. นางธวัลรัตน์ นุกุลการ | ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่พยาบาล |
| ๔. นายปิยวิทย์ เอี่ยมพริ้ง | ตำแหน่ง อาจารย์คู่สัญญาคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม |

หน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่และดำเนินงานตามแผนงานของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนอีสานใต้ ให้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลสูงสุด

จึงขอให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามอำนาจหน้าที่ หากมีปัญหาหรือข้อขัดข้องในการปฏิบัติงานให้รายงานต่ออธิการบดีทราบโดยด่วนต่อไป

ทั้งนี้ ให้ปฏิบัติหน้าที่ ตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๐

สั่ง ณ วันที่ ๑ เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๙

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกษม บุญรัมย์)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ภาคผนวก ข
บทความการวิจัยสำหรับการเผยแพร่

ชื่อเรื่อง : การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนอีสานใต้
นักวิจัย : นฤตม สาริกบุตร,ธวัชรรัตน์ นุฏกุลการ,จิระภา ศรีคำ,ปิยวิทย์ เอี่ยมพั่ง
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทคัดย่อ : การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนในอีสานใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อหาแนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ 2) เพื่อกำหนดการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์ 3) เพื่อกำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ 4) เพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน

ในการศึกษานี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ และนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ทั้ง 6 จังหวัดอีสานใต้ จำนวน 400 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์เนื้อหาของการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

คำถามการวิจัยที่ 1 แนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร จากการศึกษาได้เสนอแนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ได้แก่ 1) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ควรมียุทธศาสตร์เฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับจังหวัดที่ยังไม่มี อาจศึกษาตัวอย่างนโยบายจากจังหวัดที่มีนโยบายเฉพาะแล้ว 2) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ควรทำการวิเคราะห์ SWOT ของหน่วยงานของตนเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย 3) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ควรเร่งให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่บุคลากร 4) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โดยมีการจัดทำเป็นกระบวนการจากระดับชุมชนขึ้นไป โดยให้สอดคล้องกับนโยบายในระดับที่สูงขึ้นไป

คำถามการวิจัยที่ 2 แนวทางการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์ ควรเป็นอย่างไร จากการศึกษาได้เสนอแนวทางการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้ ได้แก่ 1) หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบนโยบายด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดควรเป็นผู้นำในการปฏิบัติการเชิงนิเวศจนกว่าชุมชนจะสามารถดำเนินการจัดการเชิงนิเวศที่เหมาะสมในพื้นที่เชิงนิเวศของตนได้ 2) เสนอให้มีการวางแผนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากโครงการมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็นระยะต่าง ๆ ได้แก่ ระยะที่ 1 ตัดสินบทบาทการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการ ระยะที่ 2 เลือกทีมวิจัย ระยะที่ 3 ทำการศึกษาขั้นต้น ระยะที่ 4 ตัดสินระดับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ระยะที่ 5 การตัดสินใจโครงการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม ระยะที่ 6 เริ่มการสนทนาและความพยายามในการศึกษา ระยะที่ 7 รวบรวม

การตัดสินใจ ระยะที่ 8 การพัฒนาแผนปฏิบัติการและโครงการ และ ระยะที่ 9 การติดตามประเมินผล และ

คำถามการวิจัยที่ 3 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ โดย การจัดการและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของชุมชนเจ้าของพื้นที่เชิงนิเวศนั้นๆ โดยให้ชุมชนที่มีพื้นที่เชิงนิเวศ จัดและการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) พิจารณาพื้นที่เชิงนิเวศที่ชุมชนรับผิดชอบ ว่าเหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ 2) พิจารณาข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบ วิธีการเดินทาง จำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นต้น และ แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ไม่ได้มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่เชิงนิเวศ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่แห่งนั้น จากการศึกษาข้อมูล แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยอาจยกตัวอย่างพื้นที่เชิงนิเวศที่ได้มีการบริหารจัดการ 2 กรณี คือ 1) โครงการคิ๊วง ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งเขาหลวง ดำเนินการในรูปแบบของชมรมการท่องเที่ยว 2) สหกรณ์บริการนำเที่ยวชมธรรมชาติแนวอนุรักษ์กาญจนบุรี จำกัด หรือ ส.บ.อ.ก. ดำเนินการรูปแบบสหกรณ์บริการ

คำถามการวิจัยที่ 4 แนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์ที่พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร คณะนักวิจัยได้เสนอเป็นกลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการของหน่วยงานภาครัฐ กลยุทธ์ที่ 2 การเสริมสร้างให้ชุมชนรู้จักพื้นที่เชิงนิเวศของตนเอง กลยุทธ์ที่ 3 การเสริมสร้างนักวิชาการ (สถาบันการศึกษา) ให้มีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เชิงนิเวศ กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐ นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว และ กลยุทธ์ที่ 5 การสร้าง และพัฒนาฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำหลัก : รูปแบบการจัดการเชิงนิเวศ

Project Title : Study Project for the Development of Ecological Management
of the Communities in the Lower Northeastern Part of Thailand

Investigators : Sarigkabutr N., Nukulkarn T., Srikam J., Iam-pring P.
Ubonrachathani Rajabhat University

Abstract : The objective of this study was to 1) find the way to develop a management policy for Ecotourism in communities of south northeast, 2) define the management for conservation of ecosystem area in south northeast, 3) define activity patterns and management guideline of Ecotourism in south northeast, and 4) support the supporting strategy of Ecotourism in south northeast for long period plan.

This study carried by using quantitative research method. Samples in this research were executive of sport and tourism center and tourists in local area of south northeast that included of 6 provinces and total of 400 samples. Tools that employed in this research were inquiry form and in deep interview form. Statistics that employed in this research were frequency, percentage, and descript about contents of interview.

The results found as following:

1) The first research question, what's the way of tourism management and policy for Ecotourism in communities of south northeast should be?

1.1) Tourism Sport and Recreation Center should have an individual policy for provinces. The provinces that have no an individual policy, may solve the problem by copy the policy from the master one.

1.2) Tourism Sport and Recreation Center should have a SWOT analysis to be one of information base for the policy.

1.3) Tourism Sport and Recreation Center should hurry to give knowledge and understanding about Ecotourism to ecotourism staff.

1.4) Tourism Sport and Recreation Center should allow local participants in processes of policy production.

2) The second research question, what's the way of area management for conservation of Ecotourism of south northeast should be?

2.1) The government offices that take responsibilities for tourism of each province should be a leader in operation of Ecotourism until the community get ready.

2.2) Local community should get participation in Ecotourism projects. The participation divided into 9 phases as follow: phase 1 define a local community part in projects, phase 2 select research team, phase 3 make an introduction study, phase 4 define levels of participation of local community, phase 5 define a mechanical of an appropriated participation, phase 6 start meeting and attempt in studying, phase 7 collect the making of decisions, phase 8 develop operation plan and projects, and phase 9 follow and assessment.

1) The third research question, what's activity patterns and management guideline of Ecotourism in south northeast should be?

3.1) The management of Ecotourism is under control of local community. The management of Ecosystem area and tourism were following:

3.1.1) determines areas of ecological that appropriate for activities of Ecotourism or culture tourism.

3.1.2) determines demands of Ecotourists such as favorite activities, traveling type, day number for traveling, and cost of tourism. Etc.

3.2) The management of Ecotourism in south northeast was not fix but vary and depend on environment of tourism area, community, and government office that concern. Samples of management in this case were following:

3.2.1) Kiriwong project is a tourism community of Kao Luang that operated in a pattern of tourism club.

3.2.2) Kanjanaburi union is a natural tourism guide service that operated in a pattern of service union.

2) The fourth research question, support the supporting strategy of Ecotourism in south northeast should be?

The strategies for supporting were following : Strategy 1 support the knowledge of government offices that concern. Strategy 2 supports the community to know the local ecological area. Strategy 3 supports expertise part (in education institute) to support the development of local ecological area. Strategy 4 creates a network of participants such as community, government office, expertise, employers, and Ecotourism. Strategy 5 Creates and develops the Ecotourism database.

Keyword : Ecological Management

คำนำ

การท่องเที่ยวมีความสำคัญ คือเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่มีจุดประสงค์เพื่อการพักผ่อน หลังประกอบภาระงาน เมื่อจำนวนประชากรมากขึ้น วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจที่เจริญขึ้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีแนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ และก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบน้อยที่สุดต่อสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น และให้ประโยชน์ต่อคนท้องถิ่นมากที่สุด ซึ่ง Elizabeth Boo (1991 อ้างในศูนย์วิจัยป่าไม้ 2538 : 3-1 ถึง 3-2) กล่าวว่า มีสาเหตุมาจากแนวโน้ม 2 ประการ คือ 1) แนวโน้มเรื่องการอนุรักษ์ สงวนรักษาระบบนิเวศ 2) แนวโน้มเรื่องการท่องเที่ยว ซึ่งในระยะที่ผ่านมาความต้องการของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนไปโดยต้องการท่องเที่ยวแบบผจญภัย การเข้าไปมีส่วนร่วม และสัมผัสกับธรรมชาติมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี เป็นกลุ่มจังหวัดมีความคล้ายคลึงกันของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากความเห็นของนักวิชาการหลายๆ ท่านกล่าวไว้ว่า 1) เป็น การท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อม 2) ก่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาวแก่ ทรัพยากรชุมชนในท้องถิ่น 3) ส่วนหนึ่งของรายได้ควรย้อนไปสู่การอนุรักษ์ 4) การเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว 5) ในการสร้างหรือการจัดการใด ๆ 6) ในการวางแผน ตัดสินใจ และดำเนินงาน ตลอดจน การควบคุม ควรให้คนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมมากที่สุด 7) ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญใน การอนุรักษ์การท่องเที่ยวให้มีคุณภาพยั่งยืน 8) มีการจัดการและควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยวให้อยู่ใน ระดับที่เหมาะสม

จากหลักการดังกล่าว นักวิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนารูปแบบ การจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนในอีสานใต้ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนในการกำหนดรูปแบบการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยว และผู้กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวคือศูนย์ท่องเที่ยว กีฬาและ นันทนาการของจังหวัดกลุ่มอีสานใต้ทั้ง 6 จังหวัด เพื่อหาแนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศให้ สอดคล้องกับหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติ เพื่อการรักษาระบบนิเวศโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนในอีสานใต้

ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว

ตามที่ วรรณา วงษ์วานิช (2539 : 6-7) กล่าวไว้ว่า "การท่องเที่ยว" เป็นคำที่มีความหมายกว้าง นอกจากการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือความสนุกสนานแล้วยังหมายถึง การเคลื่อนย้ายของประชากรจากแห่งหนึ่งไปสู่อีกแห่งหนึ่ง การท่องเที่ยวมีความสำคัญ คือ เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่มีจุดประสงค์เพื่อการพักผ่อนหลังประกอบภาระงาน เมื่อจำนวนประชากรมากขึ้น วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจที่เจริญขึ้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (จุลสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฉบับที่ 20 2541 : 9-10) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน
3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้
4. เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน

รูปแบบและการจัดการท่องเที่ยว

จากจุลสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จุลสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศฉบับที่ 20 2541 : 8-9) กล่าวถึงรูปแบบและการจัดการท่องเที่ยว โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural Tourism)
2. การท่องเที่ยววัฒนธรรม (Cultural Tourism)
3. การท่องเที่ยวแบบบันเทิงและกีฬา (Sport and Entertainment Tourism)
4. การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและสัมมนา (Business and Convention Tourism)

การท่องเที่ยวทั้ง 4 ประเภท อาจแบ่งระดับตามความต้องการการจัดการ ได้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Conservation Tourism)
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco-tourism)
3. การท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (Conventional Tourism)
4. การท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม (Immorality Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คือ แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ และก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบน้อยที่สุดต่อสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น และให้ประโยชน์ต่อคนท้องถิ่นมากที่สุด ซึ่ง

Elizabeth Boo (1991 อ้างในศูนย์วิจัยป่าไม้ 2538 : 3-1 ถึง 3-2) กล่าวว่า มีสาเหตุมาจากแนวโน้ม 2 ประการ คือ

1. แนวโน้มเรื่องการอนุรักษ์ สงวนรักษาระบบนิเวศ
2. แนวโน้มเรื่องการท่องเที่ยว ซึ่งในระยะที่ผ่านมาความต้องการของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนไปโดยต้องการท่องเที่ยวแบบผจญภัย การเข้าไปมีส่วนร่วม และสัมผัสกับธรรมชาติมากขึ้น

นอกจากนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540 : 9) ยังได้กล่าวถึงที่มาของแนวความคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืนในประเทศไทยว่า เกิดจากกระแสที่สำคัญ 3 ด้านคือ

1. กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
2. กระแสความต้องการในการศึกษาเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ
3. กระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตามที่วรรณพร วณิชชานุกร (2540 : 13) ได้สรุปหลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากความเห็นของนักวิชาการหลายๆ ท่านไว้ดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อม
2. ก่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาวแก่ทรัพยากรชุมชนในท้องถิ่น
3. ส่วนหนึ่งของรายได้ควรย้อนไปสู่การอนุรักษ์
4. เป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว
5. ในการสร้างหรือการจัดการใด ๆ เกี่ยวกับการวางแผน ตัดสินใจ และดำเนินงาน ตลอดจนการควบคุม ควรให้คนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมมากที่สุด
6. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์การท่องเที่ยวให้มีคุณภาพยั่งยืน
7. มีการจัดการและควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย 2540 : 3-19 ถึง 3-20) แบ่งกลุ่ม กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ การเดินป่า การศึกษาธรรมชาติ การส่องสัตว์/ดูนก การเที่ยวถ้ำ/น้ำตก การพายเรือ แคนู / คะยัค / เรือใบ / กระดานโต้ลม การดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น/น้ำลึก การตั้งแคมป์ การล่องแพ การขี่ม้า / ขี่ช้าง

2. กิจกรรมเชิงนิเวศ ได้แก่ การถ่ายรูป บันทึกภาพ/เสียง การศึกษาท้องฟ้า การขี่จักรยาน ท่องเที่ยว/เลี้ยวเขา การปีน/ไต่เขา การตกปลา

3. การกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ได้แก่ การชมความงาม ความเก่าแก่ ลักษณะเฉพาะตัวของแหล่งประวัติศาสตร์ การศึกษาเรียนรู้ประวัติ ความเป็นมาของแหล่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์ การศึกษาชื่นชมงานศิลปกรรม และวัฒนธรรม การร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรมของผู้คน การศึกษาเรียนรู้การผลิตของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หมายถึง ความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาที่จะมีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นเอง เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” (Drake 1991 : 132)

ระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ระดับดังนี้ (Paul 1987 อ้างใน Drake 1991 : 133-134)

1. การร่วมรับรู้ข้อมูล (Information Sharing)
2. การปรึกษาหารือ (Consultation)
3. การตัดสินใจ (Decision Making)
4. เริ่มต้นปฏิบัติการ (Initiating Action)

การวางแผนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่งเป็นระยะต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้ (Drake 1991 : 148-155)

ระยะที่ 1 ตัดสินบทบาทการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการ

ระยะที่ 2 เลือกทีมวิจัย ซึ่งประกอบด้วยนักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา คนในชุมชน และผู้มี

ประสบการณ์ในการวิจัยเชิงสำรวจ

ระยะที่ 3 ทำการศึกษาขั้นต้น

ระยะที่ 4 ตัดสินระดับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

ระยะที่ 5 การตัดสินใจเลือกการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม

ระยะที่ 6 เริ่มการสนทนาและความพยายามในการศึกษา

ระยะที่ 7 รวบรวมการตัดสินใจ ควรทำการวิจัยและเสนอผลการวิจัย

ระยะที่ 8 การพัฒนาแผนปฏิบัติการและโครงการ โดยทีมงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่น

ระยะที่ 9 การติดตามประเมินผล

วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนในอีสานใต้

จากความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าว คณะนักวิจัยได้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งในฐานะที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เป็นผู้ดูแล และจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดในอีสานใต้ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ซึ่งมีลักษณะทางนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวที่คล้ายคลึงกัน เพื่อเสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนที่เหมาะสมโดยการศึกษาครั้งนี้ นักวิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษา ได้แก่

1. เพื่อหาแนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้
2. เพื่อกำหนดการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์
3. เพื่อกำหนดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้
4. เพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะนักวิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบของการศึกษา และเพื่อประกอบการอธิบายและวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา ได้แก่แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ องค์การชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นโยบาย ความหมายและความสำคัญ นโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทย ความหมายของการจัดการ และ การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะนักวิจัยตั้งคำถามตามวัตถุประสงค์ และมีระเบียบวิธีวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. คำถามวิจัยที่ 1 แนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารของศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาทั้ง 6 จังหวัด เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามและแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์เนื้อหาของการสัมภาษณ์
2. คำถามวิจัยที่ 2 แนวทางการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์ ควรเป็นอย่างไร และ
3. คำถามวิจัยที่ 3 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ทั้ง 6 จังหวัด กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ทั้ง 6 จังหวัด จำนวน 400 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ใน

การศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS เป็นค่าความถี่ ร้อยละ คำนำน้าหนัก และข้อมูลความคิดเห็น

3. คำถามวิจัยที่ 4 แนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนา และจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนควรเป็นอย่างไร จากคำตอบของคำถามวิจัย ทั้ง 3 ข้อ ประกอบกับการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ ประมวลผล และเสนอแนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน

ผลการศึกษา นักวิจัยได้จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. คำถามการวิจัยที่ 1 แนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร

ผลการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาทั้ง 6 จังหวัด พบว่า

1.1 การกำหนดนโยบายเฉพาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า มีศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ 3 จังหวัด เท่านั้นที่มีการกำหนดนโยบายเฉพาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับจังหวัดที่ไม่มีนโยบายเฉพาะ คือ อุบลราชธานี ศรีสะเกษ และนครราชสีมา เมื่อไม่มีนโยบายย่อมจะไม่มีทั้งวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการบริหารงาน และยังไม่มีการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และอาจคาดการณ์ได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัด ยังไม่ได้รับการใส่ใจด้านนโยบายเฉพาะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่าที่ควร

1.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากการวิเคราะห์การให้น้ำหนักของปัจจัยต่างๆ ข้างต้น อาจสรุปได้ว่า โดยภาพรวมแล้วผู้บริหารของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ให้น้ำหนักของปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐาน ซึ่งหมายถึงสิ่งใดก็ตามที่ผู้มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายจะต้องคำนึงถึงอยู่ตลอดเวลา ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับผู้กำหนดนโยบาย ปัจจัยเกี่ยวกับข้อมูลเอกสารต่างๆ ปัจจัยทางสังคม (ภายในองค์กร) ปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์ของหน่วยงาน มากกว่าปัจจัยที่เป็นสิ่งแวดล้อม (Environment factors) ซึ่งหมายถึงสิ่งแวดล้อมในสังคมที่ผู้กำหนดนโยบายจะต้องคำนึงถึง ได้แก่ ปัจจัยทางสภาพภูมิศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยทางสภาพเศรษฐกิจของประเทศ ปัจจัยทางด้านการเมือง และปัจจัยอื่นๆ

อย่างไรก็ตามผู้บริหารของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ให้น้ำหนักปัจจัยทางสภาพภูมิศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยวมาเป็นอันดับหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่จะนำไปสู่การ

กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น อาจคาดการณ์ได้ว่า ผู้บริหารของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ น่าจะสามารถกำหนดแนวนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้

1.3 การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว/สถานที่ท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนา นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการเกือบทั้งหมดได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการเสนอแนวทางการพัฒนา โดยใช้วิธีการประชุมสัมมนา / การอบรม / การเสนอแผนงานโครงการผ่านจังหวัด CEO การทำประชาพิจารณ์ การแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวและการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน

จากความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (Drake 1991 : 132) ที่หมายถึงความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาที่จะมีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นเอง และวิเคราะห์ จากวิธีการต่างๆ ที่ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ เกือบทั้งหมดใช้ในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ใน ระดับ 1) การร่วมรับรู้ข้อมูล 2) การปรึกษาหารือ แต่ยังไม่ถึงขั้น 3) การตัดสินใจเกี่ยวกับการออกแบบ และการดำเนินโครงการ 4) เริ่มต้นปฏิบัติการ (Drake 1991 : 132 อ้างแล้ว) ยกเว้นจังหวัดนครราชสีมา ที่มีการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดชัยภูมิ ที่มีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งอาจจะมีการดำเนินการในระดับ 3) คือการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกแบบ และการดำเนินโครงการ และ ระดับ 4) เริ่มต้นปฏิบัติการแล้ว

1.4 วิธีการในการถ่ายทอดนโยบายของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการไปสู่ชุมชน ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว พบว่า ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ เกือบทั้งหมดมีวิธีการในการถ่ายทอดนโยบายด้านการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการทำหนังสือเพื่อแจ้งให้ทราบ จัดการประชุมสัมมนา และประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ และ ครึ่งหนึ่งใช้วิธีทำโปสเตอร์หรือแผ่นพับ จาก การวิเคราะห์ข้อมูลของวิธีการถ่ายทอดนโยบายดังกล่าว อาจวิเคราะห์ได้ว่า การถ่ายทอดนโยบายยังขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพราะวิธีการเหล่านี้ ยังไม่ได้แสดงให้เห็นว่านโยบายจะลงไปสู่การปฏิบัติในท้องถิ่นได้อย่างไร ในเมื่อท้องถิ่นหรือชุมชนไม่ได้เสนอแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวกลับขึ้นไปสู่ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นในการมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ของโครงการพัฒนาที่จะมีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นเอง (Drake 1991: อ้างแล้ว)

1.5 การวางแผนหรือกำหนดนโยบายร่วมกับศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการในพื้นที่จังหวัดอิสานใต้ พบว่า ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ เกือบทั้งหมด มีการกำหนดแผนหรือนโยบายด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน

1.6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหา / อุปสรรค ของ “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน” จากความคิดเห็นของผู้อำนวยความสะดวกท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ สามารถลำดับ ความสำคัญ ของปัญหา / อุปสรรค ได้ดังนี้

- 1) ประชาชนหรือชุมชน ไม่พร้อมสำหรับแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย ชุมชน
- 2) บุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลแรงจูงใจที่จะทำงานตามแนวคิด และบรรยากาศ สถานการณ์ สภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวไม่เอื้อต่อการทำงานตามแนวคิดฯ
- 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดฯ และ หน่วยงานของรัฐไม่เข้าใจในแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน
- 4) ระบบการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่เอื้อต่อแนวคิดฯ และ งบประมาณ ทรัพยากร ในการดำเนินงานตามแนวคิดมีไม่เพียงพอ

1.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ของแหล่ง ท่องเที่ยว และชุมชน พบว่า ผู้บริหารของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ ทั้งหมด เห็นว่าแหล่ง ท่องเที่ยวรวมไปถึงชุมชน สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ

1.8 การมีส่วนร่วมของชุมชน / องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการกำหนด นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ผู้บริหารของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ ทั้งหมด เห็นว่า ชุมชน / ท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการกำหนดการ ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ใน สภาพดี รองลงมา คือ เกือบทั้งหมดเห็นว่า ชุมชน / ท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดผลตอบแทน / ผลประโยชน์ ของชุมชน ที่ควรได้จากการท่องเที่ยว และ ครึ่งหนึ่งเห็นว่าชุมชน / ท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมใน การกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชนสามารถรองรับได้ และ มีส่วนร่วมในการ กำหนดอัตราค่าการขยายตัวของนักท่องเที่ยว

จากคำตอบดังกล่าวสอดคล้องกับคำตอบของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว แสดงว่าผู้บริหาร ของศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ ทั้งหมดมีความเข้าใจตรงกันในสิ่งที่ควรส่งเสริมให้ชุมชน ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และตามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการ พัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยที่มีการ ปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย การท่องเที่ยวนี้จะหมายรวมถึงการจัดการ ทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่ สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศด้วย

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบกับการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นักวิจัย ได้เสนอแนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ดังนี้

- 1) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีนโยบายเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับจังหวัดที่ยังไม่มี ก็อาจศึกษาตัวอย่างนโยบายจากจังหวัดที่มีนโยบายเฉพาะแล้ว
- 2) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ควรทำการวิเคราะห์ SWOT ของหน่วยงานของตนเพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย ประกอบกับข้อมูลด้านปัญหาในการวางนโยบายก็พบว่าปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากความไม่พร้อมของบุคลากรและระบบภายในหน่วยงาน
- 3) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ควรเร่งให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่บุคลากรของหน่วยงาน
- 4) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายควรให้มีการจัดทำเป็นกระบวนการจากระดับชุมชน ขึ้นมาจนเป็นนโยบายระดับจังหวัด โดยให้สอดคล้องกับนโยบายในระดับที่สูงขึ้นไป

2. คำถามการวิจัยที่ 2 แนวทางการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์ ควรเป็นอย่างไร

คำถามวิจัยข้อนี้ นักวิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวจำนวน 380 ตัวอย่าง และผู้บริหารศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาทั้ง 6 แห่ง จากการประมวลผล พบว่า

2.1 รูปแบบของการบริการจากคนในชุมชน/ท้องถิ่น ที่กลุ่มตัวอย่างเคยใช้บริการพบว่า กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่ง คือ ร้อยละ 53.7 เคยใช้บริการที่พัก / เติร์ท รongลงมา คือ เคยใช้บริการอาหาร ร้อยละ 51.8 บริการนำเที่ยว / มัคคุเทศก์ ร้อยละ 37.1 บริการสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก ร้อยละ 36.1 และบริการอื่นๆ เช่น บริการกิจกรรมนันทนาการ ร้อยละ 17.1 บริการรถรับส่งสัมภาระ ร้อยละ 11.1 บริการเชิงสุขภาพ ร้อยละ 10.0 และบริการลูกหาบ ร้อยละ 5.0

จากคำตอบดังกล่าว อาจวิเคราะห์ได้ว่าชุมชน / ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ไม่สอดคล้องกับ“หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”ที่เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติ เพื่อการรักษาระบบนิเวศโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ เพราะการใช้บริการในสัดส่วนที่เกินครึ่งเล็กน้อยในส่วนของบริการที่พัก / เติร์ท และบริการอาหาร การใช้บริการประมาณ 1 ใน 3 สำหรับบริการมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และสินค้าพื้นเมือง / ของที่ระลึก และบริการอื่นๆ ซึ่งชุมชน/ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการให้บริการเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณนักท่องเที่ยวทั้งหมดโดยเฉพาะการบริการนำเที่ยว / มัคคุเทศก์ บริการสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก และบริการอื่นๆ เช่น บริการกิจกรรมนันทนาการ บริการรถรับส่งสัมภาระ บริการเชิงสุขภาพ

2.2 ความพึงพอใจรูปแบบของการบริการจากคนในชุมชน / ท้องถิ่น ที่กลุ่ม

ตัวอย่างเคยใช้บริการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 89.5 พอใจ การให้บริการจากคนในชุมชน / ท้องถิ่น มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่พอใจการให้บริการจากคนในชุมชน / ท้องถิ่น ร้อยละ 5.8 และไม่ระบุ ร้อยละ 4.7

จากข้อ 2.1 ถึงแม้จะมีการใช้บริการในสัดส่วนที่แสดงว่าท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อยกว่าหลักการที่ควรจะเป็น แต่นักท่องเที่ยวที่เคยใช้บริการส่วนใหญ่ก็มีความพอใจในการให้บริการนั้น ดังนั้นจึงเป็นแนวทางที่ดีที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป โดยอาจคัดเลือกพื้นที่ที่เป็นต้นแบบในการจัดการท่องเที่ยว หรือการให้บริการด้านต่างๆ เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันได้

2.3 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

/ ท้องถิ่น ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นได้มากกว่า 1 ข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 75.8 เห็นว่าคนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี รองลงมาในสัดส่วนที่เกือบเท่ากัน คือ เห็นว่าคนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว ร้อยละ 63.9 และ เห็นว่าคนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ร้อยละ 63.7 เห็นว่าคนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยว ที่ชุมชนสามารถรองรับได้ เห็นว่าควรมีส่วนร่วมในการกำหนดผลตอบแทน / ผลประโยชน์ ของชุมชน ที่ควรได้จากการท่องเที่ยว ในสัดส่วนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 41.1 และเห็นควรมีส่วนร่วมในการกำหนดอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยว ร้อยละ 35.8

จากคำตอบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวเองก็มีความเข้าใจในหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเห็นว่า คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี เห็นว่าชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว และ เห็นว่าชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งตรงกับหลักการจัดการการท่องเที่ยว แต่มักนักท่องเที่ยวในสัดส่วนที่น้อยกว่าครั้งที่เห็นว่าชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถรองรับได้ มีส่วนร่วมในการกำหนดผลตอบแทน / ผลประโยชน์ ของชุมชน และเห็นควรมีส่วนร่วมในการกำหนดอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจจะเห็นว่า ปริมาณนักท่องเที่ยว ผลตอบแทน/ผลประโยชน์ และอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยว เป็นเรื่องของการตลาดซึ่งชุมชนไม่สามารถกำหนดได้เองหากขาดข้อมูลหรือความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่ต้องการท่องเที่ยวในพื้นที่เชิงนิเวศนั้นๆ ได้

ดังนั้น แนวทางในการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศชุมชนควรมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการกำหนดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ส่วนปริมาณนักท่องเที่ยว ผลตอบแทน/ผลประโยชน์ และ

อัตราการขยายตัวของของการท่องเที่ยว เป็นเรื่องที่ชุมชนไม่อาจจัดการโดยลำพัง แต่อาจต้องอาศัยการรวบรวมข้อมูลความต้องการท่องเที่ยวในพื้นที่เชิงนิเวศนั้นๆ และการเสนอแนะแนวทางการจัดการจากการศึกษาร่วมกันของคนในชุมชนหรือจากผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเป็นแห่งๆ ไป

2.4 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความสำคัญของกิจกรรมที่ชุมชนควรเป็นผู้ดำเนินการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี โดยให้ความสำคัญอันดับที่ 1 และอันดับที่ 2 เห็นว่า ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และอันดับที่ 3 เห็นว่า ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว และ อันดับที่ 4 5 และ 6 ได้แก่ มีส่วนร่วมในการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถรองรับได้ มีส่วนร่วมในการกำหนดผลตอบแทน / ผลประโยชน์ ของชุมชน ที่ควรได้จากการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการกำหนดอัตราการขยายตัวของการท่องเที่ยว ตามลำดับ (ดูภาคผนวก ข ตารางที่ 13)

จากการวิเคราะห์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ลำดับความสำคัญของกิจกรรมที่ชุมชนควรเป็นผู้ดำเนินการสอดคล้องกับคำตอบในข้อ 2.3

2.5 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัญหา/อุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นได้มากกว่า 1 ข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 63.7 เห็นว่า งบประมาณ ทรัพยากร ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ ร้อยละ 42.6 เห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่มีเวลาในการดำเนินการตามแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน” ร้อยละ 38.4 เห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน ร้อยละ 37.9 เห็นว่า ประชาชน ชุมชน ไม่พร้อมสำหรับแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน” ร้อยละ 37.6 เห็นว่า ระบบการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่เอื้อต่อแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน” ร้อยละ 34.7 เห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐขาดบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน” ร้อยละ 33.9 เห็นว่า บุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐขาดแรงจูงใจที่จะทำงานตามแนวคิดฯ ร้อยละ 28.2 เห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่เข้าใจแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน” และ ร้อยละ 24.5 เห็นว่าบรรยากาศ สถานการณ์ สภาพแวดล้อม ไม่เอื้อต่อการทำงานตามแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”

จากการวิเคราะห์ โดยการสร้างคำถามข้อนี้จากปัจจัยการกำหนดนโยบาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าปัญหางบประมาณ ทรัพยากร ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ ซึ่งสำหรับชุมชนแล้วถือว่าเป็นปัจจัยสิ่งแวดล้อม ส่วนคำตอบในส่วนที่เกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐเมื่อพิจารณาสัดส่วนความคิดเห็นแล้ว นักท่องเที่ยวไม่ถึงครั้งที่เห็นว่าสภาพปัญหาเกิดจากการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ และมีประมาณ 1 ใน 3 เท่านั้น ที่เห็นว่าประชาชน ชุมชน ไม่พร้อมสำหรับแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”

แสดงว่า ในสภาพการณ์ที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน นักท่องเที่ยวเห็นว่า การจัดการพื้นที่เชิงนิเวศประสบปัญหาประมาณ ทรัพยากร ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ มากกว่าปัญหาภายในหน่วยงานภาครัฐ หรือ ชุมชนเอง ซึ่งแตกต่างจากคำตอบของศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬา ที่เห็นว่าปัญหาที่สำคัญ คือ ประชาชน ชุมชน ไม่พร้อมสำหรับแนวคิด แต่เห็นว่าปัญหาด้านงบประมาณ ทรัพยากร ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ สำคัญน้อยกว่า

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศ ซึ่งผู้วิจัยจะได้เสนอในการวิเคราะห์ สภาพปัญหาของนักท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยวมองว่าประชาชน ชุมชน ส่วนใหญ่จะสามารถจัดการ พื้นที่เชิงนิเวศได้ หากมีงบประมาณ ทรัพยากร ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้าน งบประมาณของนักวิจัยทำให้ไม่สามารถหาคำตอบจากชุมชนได้ว่า ปัญหา / อุปสรรคในความคิดเห็นของ ชุมชนได้

2.6 การประชุมผู้เข้าร่วมประชุมผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวกีฬา และ นันทนาการ เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ.2549 ณ ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัด อุบลราชธานี

คำถามการประชุม : แนวทางการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์ ควรเป็น อย่างไร

จากคำถามการประชุม ได้รับคำตอบจากผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและ นันทนาการแต่ละจังหวัด ดังนี้

อุบลราชธานี ตอบ จัดโดยชุมชน ตามทรัพยากรที่มีอย่างระมัดระวังและยั่งยืน

ศรีสะเกษ ตอบ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมากที่สุด ตลอดจนคนในชุมชน ควรมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

สุรินทร์ ตอบ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมากที่สุด

บุรีรัมย์ ตอบ ให้มีคณะกรรมการบริหารจัดการในระดับพื้นที่และในระดับนโยบาย (จังหวัด) เพื่อให้เกิดเอกภาพในเชิงบริหารและประสานการปฏิบัติในทุกระดับชั้นการจัดการเพื่อประโยชน์ และประสิทธิภาพสูงสุดในทุกมิติที่เกี่ยวข้อง

นครราชสีมา ตอบ หน่วยงานภาครัฐ ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษาและแนะนำ ส่วน ชุมชนมีโอกาสในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ในรูปแบบของการร่วมกลุ่มสมาชิกในรูปของนิคม หรือ สหกรณ์ เป็นต้น

ชัยภูมิ ตอบ การสร้างการมีส่วนร่วมและบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นระบบ ของ ผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน

จากการวิเคราะห์คำตอบของผู้บริหารศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ สามารถ จำแนกคำตอบออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ตอบโดยในเชิงใช้หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการสร้างการมีส่วนร่วม และบูรณาการร่วมกันอย่างเป็นระบบ ของผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน แต่ไม่ได้เสนอแนวทางจัดการ ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ และชัยภูมิ

กลุ่มที่ 2 ตอบโดยในเชิงใช้หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเสนอแนวทางในการบริหารจัดการ เช่น จังหวัดนครราชสีมาเสนอให้มีการตั้งคณะกรรมการระดับพื้นที่ และระดับนโยบาย และจังหวัดบุรีรัมย์เสนอให้มีการดำเนินการในรูปแบบของการรวมกลุ่มสมาชิกในรูปของนิคม หรือสหกรณ์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการด้านการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศ ดังนี้

1) หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบนโยบายด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดควรเป็นผู้นำในการปฏิบัติการจนกว่าชุมชนจะสามารถดำเนินการจัดการเชิงนิเวศที่เหมาะสมในพื้นที่เชิงนิเวศของตนได้

2) จากผลการศึกษาที่อาจวิเคราะห์ได้ว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ไม่สอดคล้องกับ "หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" ที่เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติ เพื่อการรักษาระบบนิเวศโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ เพราะการใช้บริการในสัดส่วนที่เกินครึ่งเล็กน้อยในส่วนของบริการที่พัก / เติร์ท และบริการอาหาร การใช้บริการประมาณ 1 ใน 3 สำหรับบริการมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และสินค้าพื้นเมือง / ของที่ระลึก และบริการอื่นๆ ซึ่งชุมชน / ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการให้บริการเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณนักท่องเที่ยวทั้งหมด โดยเฉพาะการบริการนำเที่ยว / มัคคุเทศก์ บริการสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก และบริการอื่นๆ เช่น บริการกิจกรรมนันทนาการ บริการรถรับส่งสัมภาระ และบริการเชิงสุขภาพ ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรต้องหาแนวทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการเชิงนิเวศให้เพิ่มขึ้น โดย อาจใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของ Drake ที่ระบุในข้อ 3)

3) เสนอให้มีการวางแผนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากโครงการมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็นระยะต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้ (Drake 1991 : 148-155)

ระยะที่ 1 ตัดสินบทบาทการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการ

ระยะที่ 2 เลือกทีมวิจัย

ระยะที่ 3 ทำการศึกษาขั้นต้น

ระยะที่ 4 ตัดสินระดับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

ระยะที่ 5 การตัดสินใจกลไกการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม

ระยะที่ 6 เริ่มการสนทนาและความพยายามในการศึกษา

ระยะที่ 7 รวบรวมการตัดสินใจ

ระยะที่ 8 การพัฒนาแผนปฏิบัติการและโครงการ

ระยะที่ 9 การติดตามประเมินผล

3. คำถามการวิจัยที่ 3 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

ข้อเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

ในประเด็นนี้ นักวิจัยพิจารณาจากการศึกษาข้อมูลจากจากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว และผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐ และตามแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คณะนักวิจัยฯ สรุปแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ดังนี้

3.1 การจัดและบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของชุมชนเจ้าของพื้นที่เชิงนิเวศนั้นๆ โดยให้ชุมชนที่มีพื้นที่เชิงนิเวศ โดยจากข้อมูลการศึกษาของคณะนักวิจัย เสนอเกี่ยวกับการจัดและบริหารการท่องเที่ยว ดังนี้คือ

3.1.1 พิจารณาพื้นที่เชิงนิเวศที่ชุมชนรับผิดชอบ ว่าเหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์

3.1.2 พิจารณาข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบ วิธีการเดินทาง จำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นต้น

3.2 แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ไม่ได้มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่เชิงนิเวศ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่แห่งนั้น และขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมในการหาแนวทางการบริหารจัดการ ซึ่งในขอบเขตของการวิจัยนี้ไม่ได้ศึกษาในกระบวนการดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยอาจยกตัวอย่างพื้นที่เชิงนิเวศที่ได้มีการบริหารจัดการ 2 กรณี คือ

3.2.1 โครงการคิ๊ว ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งเขาหลวง ดำเนินการในรูปแบบของชมรมการท่องเที่ยว

3.2.2 สหกรณ์บริการนำเที่ยวชมธรรมชาติแนวอนุรักษ์กาญจนบุรี จำกัด หรือ ส.บ.อ.ก. ดำเนินการรูปแบบสหกรณ์บริการ

4. คำถามการวิจัยที่ 4 แนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน ควรเป็นอย่างไร

ข้อเสนอแนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน

จากการประมวลผลข้อมูลเพื่อตอบปัญหาการวิจัย คำถามวิจัยที่ 1 2 และ 3 นักวิจัยได้เสนอแนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเสนอเป็นกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการของหน่วยงานภาครัฐ

กลยุทธ์ที่ 2 การเสริมสร้างให้ชุมชนรู้จักพื้นที่เชิงนิเวศของตนเอง

กลยุทธ์ที่ 3 การเสริมสร้างนักวิชาการ ให้มีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เชิงนิเวศ

กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 5 การสร้าง และพัฒนาฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สรุป

การพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนซึ่งมีหลักการ คือเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีการจัดการอย่างยั่งยืน มีกระบวนการเรียนรู้ และเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน จากการศึกษาของคณะนักวิจัย สรุปเป็นแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

1. ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการของแต่ละจังหวัด ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายควรวางแผนนโยบายเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำการศึกษา SWOT เพราะจากการศึกษาพบว่าปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากความไม่พร้อมของบุคลากรและระบบภายในหน่วยงาน โดยเฉพาะความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และพื้นที่เชิงนิเวศในจังหวัด และควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โดยมีการจัดทำเป็นกระบวนการจากระดับชุมชนขึ้นมาให้สอดคล้องกับนโยบายในระดับที่สูงขึ้นไป

2. แนวทางการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์ คณะนักวิจัย ได้เสนอแนวทางในการดำเนินการด้านการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในแต่ละจังหวัด ดังนี้

2.1 หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบนโยบายด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดควรเป็นผู้นำในการปฏิบัติการจนกว่าชุมชนจะสามารถดำเนินการจัดการเชิงนิเวศที่เหมาะสมในพื้นที่เชิงนิเวศของตนได้

2.2 จากผลการศึกษาที่อาจวิเคราะห์ได้ว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ไม่ สอดคล้องกับ "หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" ที่เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่ง ธรรมชาติ เพื่อการรักษาระบบนิเวศโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ เพราะการใช้ บริการในสัดส่วนที่เกินครึ่งเล็กน้อยในส่วนของบริการที่พัก / เติร์ป และบริการอาหาร การใช้บริการ ประมาณ 1 ใน 3 สำหรับบริการมัคคุเทศก์ท้องถิ่น และสินค้าพื้นเมือง / ของที่ระลึก และบริการอื่นๆ ซึ่ง ชุมชน / ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการให้บริการเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณนักท่องเที่ยวทั้งหมด โดยเฉพาะการบริการนำเที่ยว / มัคคุเทศก์ บริการสินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก และบริการอื่นๆ เช่น บริการกิจกรรมนันทนาการ บริการรถรับส่งสัมภาระ และบริการเชิงสุขภาพ ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรต้องหาแนวทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดการเชิงนิเวศให้เพิ่มขึ้น

2.2 เสนอให้มีการวางแผนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากโครงการมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็นระยะต่าง ๆ (Drake 1991 : 148-155) คือ

ระยะที่ 1 ตัดสินบทบาทการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการ

ระยะที่ 2 เลือกทีมวิจัย

ระยะที่ 3 ทำการศึกษาขั้นต้น

ระยะที่ 4 ตัดสินระดับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

ระยะที่ 5 การตัดสินใจโครงการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม

ระยะที่ 6 เริ่มการสนทนาและความพยายามในการศึกษา

ระยะที่ 7 รวบรวมการตัดสินใจ

ระยะที่ 8 การพัฒนาแผนปฏิบัติการและโครงการ ระยะที่ 9 การติดตามประเมินผล

3. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้
คณะนักวิจัย ได้สรุปแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ ดังนี้

- 3.1 การจัดและบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของชุมชนเจ้าของพื้นที่เชิงนิเวศ นั้นๆ โดย เสนอเกี่ยวกับการจัดและบริหารการท่องเที่ยว ดังนี้คือ

3.1.1 พิจารณาพื้นที่เชิงนิเวศที่ชุมชนรับผิดชอบ ว่าเหมาะสำหรับการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์

3.1.2 พิจารณาข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมที่นักท่องเที่ยว ชอบ วิธีการเดินทาง จำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นต้น

3.2 แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ไม่ได้มี รูปแบบที่แน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่เชิงนิเวศ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่แห่งนั้น และขึ้นอยู่กับกระบวนการมีส่วนร่วมในการหาแนวทางการบริหารจัดการ ตัวอย่างเช่น โครงการคิ๊วง การ

ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งเขาหลวง ดำเนินการในรูปของชมรมการท่องเที่ยว และ สหกรณ์บริการนำเที่ยวชมธรรมชาติแนวอนุรักษ์กาญจนบุรี จำกัด ดำเนินการรูปแบบสหกรณ์บริการ

4. แนวทางเพื่อการสนับสนุนยุทธศาสตร์พึ่งพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน คณะนักวิจัยเสนอเป็นกลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการของหน่วยงานภาครัฐ

กลยุทธ์ที่ 2 การเสริมสร้างให้ชุมชนรู้จักพื้นที่เชิงนิเวศของตนเอง

กลยุทธ์ที่ 3 การเสริมสร้างนักวิชาการ (สถาบันการศึกษา) ให้มีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เชิงนิเวศ

กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 5 การสร้าง และพัฒนาฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บรรณานุกรม

- ตุลา มหาสุรฉัตร. (2545). หลักการจัดการ หลักการบริหาร. กรุงเทพฯ : ธนัธการพิมพ์.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ). (2527). การมีส่วนร่วมของประชากรในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประเวศ วะสี. (2535). ปาฐกถาำการสัมมนาเรื่อง ความร่วมมือในการรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในชนบท. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเวศ วะสี.(2535). องค์กรชุมชนกับกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน หัวใจของการพัฒนา. กรุงเทพฯ : คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปฐพี อาคมานนท์ มอนซอน และคณะ. (2535). โครงการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเดินป่าต่อสภาวะแวดล้อมและประชาชนในท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พงศ์ศานต์ พิทักษ์มหาเกตุ. (2538). ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว : แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งแรกของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ปกเกล้า.
- พระมหาสุทิตย์ อปฺน. (2540). การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี : เส้นทางสายลำน้ำกก จังหวัดเชียงใหม่-เชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มนตรี กรรพุมมาลย์. (2539). การพัฒนาชุมชน : แนวคิดและการปฏิบัติ. เชียงใหม่ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มานะ นาคำ. (2540). องค์กรชุมชนกลไกเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ : แปลนพริ้นท์ติ้ง.
- วรรณ วะษ์วานิช. (2539). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณพร วณิชชานุกร. มปป. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : Ecotourism. ม.ป.ท..
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2536). การบริหารงานพัฒนาชนบท การพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารงานพัฒนาของสภาตำบล : สาเหตุปัญหาและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2538. โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ กรณีภาคใต้. รายงานการศึกษาเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ม.ป.ท..

ศรีเพ็ญ ดุรงค์เดช. (2539). หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน (Concepts of Public Participation in Community Forest Management).
ข่าวสารป่ากับชุมชน. 3 (มิถุนายน 2539)

ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชนแห่งภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก. มปป. วนศาสตร์ชุมชน เอกสารประกอบการฝึกอบรม. ม.ป.ท..

สีลาภรณ์ นาคทรรพ และฉลวยลักษณ์ สีนประเสริฐ. 2538. ตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท : ประสพการณ์จากนักพัฒนา รายงานการประชุมปฏิบัติการ ณ อาศรมวงศ์สนิท 22-23 ตุลาคม พ.ศ.2537. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

อุทัย เลาหวิเชียร. (2544). เอกสารการสอน ร.อ. 600 หลักการจัดการ. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน. (2530). การสู่มตัวอย่างทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : 186
ติงวัดประยูรวงศ์.

Boo, Elizabeth. 1991. In Nature Tourism Managing for the Environment. Edited by Tensie Whelan. USA : Island Press.

Dearden, Philip. 1997. Carrying Capacity and Environmental Aspects of Ecotourism. Paper presented at International Seminar Ecotourism for Forest Conservation and Community Development. Bangkok : RECOFTC.

Dowling, Ross K. 1995. "Ecotourism Development : Regional Planning and Strategies." Paper prepared for International Conference Ecotourism : Concept, Design and Strategy : Bangkok : Sri Nakharinwirot University.

Drake, Susan P. 1991. In Nature Tourism Managing for Environment. Edited by Tensie Whelan USA : Island Press.

Lash, Gail. 1997. "what is Community-Based Ecotourism?" Paper presented at International Seminar Ecotourism for Forest Conservation and Community Development. Bangkok : RECOFTC.

Whelan, Tensie. 1991. In nature Tourism Managing for the Environment. Edited by Tensie Whelan .USA : Island Press.

ภาคผนวก ค
ตารางสรุปผลการวิจัย

ตารางสรุปผลการวิจัย

คำถามการวิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	กิจกรรม	ผลการวิจัย
1. แนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร	1. แบบสอบถาม จำนวน 6 ชุด 2. สัมภาษณ์เชิงลึก 6 ชุด	1. นำแบบสอบถาม ผอ.ศูนย์การ ท่องเที่ยว กีฬาและ นันทนาการ 6 จังหวัด 2. สัมภาษณ์ ผอ. ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ 6 จังหวัด	1.1) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ควรมี นโยบายเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับ จังหวัดที่ยังไม่มี อาจศึกษาตัวอย่างนโยบายจาก จังหวัดที่มีนโยบายเฉพาะแล้ว 1.2) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ควร ทำการวิเคราะห์ SWOT ของหน่วยงานของตนเพื่อ เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย 1.3) ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ ควร เร่งให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิง นิเวศแก่บุคลากร 1.4) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย โดยมีการจัดทำเป็นกระบวนการจากระดับชุมชนขึ้น ไป โดยให้สอดคล้องกับนโยบายในระดับที่สูงขึ้นไป
2. แนวทางการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์ ควรเป็นอย่างไร	1. แบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด 2. คำถามการประชุม	1. นำแบบสอบถาม นักท่องเที่ยวในกลุ่ม จังหวัด 6 จังหวัด จำนวน 400 ชุด 2. ประชุมระดม ความคิดเห็น หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 6 จังหวัด	2.1) หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบนโยบายด้านการ ท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดควรเป็นผู้นำในการ ปฏิบัติการเชิงนิเวศจนกว่าชุมชนจะสามารถ ดำเนินการจัดการเชิงนิเวศที่เหมาะสมในพื้นที่เชิง นิเวศของตนได้ 2.2) เสนอให้มีการวางแผนการมีส่วนร่วมของ ท้องถิ่นในโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมี พื้นฐานมาจากโครงการมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็น ระยะต่าง ๆ ได้แก่ ระยะที่ 1 ดัดลีนบทบาทการมี ส่วนร่วมของท้องถิ่นในโครงการ ระยะที่ 2 เลือก ทีมวิจัย ระยะที่ 3 ทำการศึกษาขั้นต้น ระยะที่ 4 ดัดลีนระดับการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ระยะที่ 5 การดัดลีนกลไกการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม ระยะที่ 6 เริ่มการสนทนาและความพยายามในการศึกษา ระยะที่ 7 รวบรวมการดัดลีนใจ ระยะที่ 8 การ พัฒนาแผนปฏิบัติการและโครงการ และ ระยะที่ 9 การติดตามประเมินผล

คำถามการวิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	กิจกรรม	ผลการวิจัย
3. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้ควรเป็นอย่างไร	1. แบบสอบถามจำนวน 400 ชุด	1. นำแบบสอบถามนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด 6 จังหวัด จำนวน 400 ชุด	3.1) การจัดและบริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหน้าที่ของชุมชนเจ้าของพื้นที่เชิงนิเวศนั้นๆ โดยให้ชุมชนที่มีพื้นที่เชิงนิเวศ จัดและบริหารการท่องเที่ยว ดังนี้คือ 3.1.1) พิจารณาพื้นที่เชิงนิเวศที่ชุมชนรับผิดชอบ ว่าเหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ 3.1.2) พิจารณาข้อมูลความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบ วิธีการเดินทาง จำนวนวันที่เดินทางท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว เป็นต้น 3.2) แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ไม่ได้มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่เชิงนิเวศ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่แห่งนั้น จากการศึกษาข้อมูล แนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยอาจยกตัวอย่างพื้นที่เชิงนิเวศที่ได้มีการบริหารจัดการ 2 กรณี คือ 3.2.1) โครงการคิรีวง ชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งเขาหลวง ดำเนินการในรูปแบบของชมรมการท่องเที่ยว 3.2.2) สหกรณ์บริการนำเที่ยวชมธรรมชาติแนวอนุรักษ์กาญจนบุรี จำกัด หรือ ส.บ.อ.ก. ดำเนินการรูปแบบสหกรณ์บริการ

คำถามการวิจัย	ระเบียบวิธีวิจัย	กิจกรรม	ผลการวิจัย
4. เพื่อการ สนับสนุนยุทธ- ศาสตร์พื้นที่ เสริมสร้างความ เข้มแข็งการพัฒนา และจัดการท่องเที่ยว เชิงพื้นที่กลุ่มอีสาน ใต้สู่ความยั่งยืน	คำตอบของ วัตถุประสงค์ข้อ 1 2 และ 3 + ทฤษฎีและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	การวิเคราะห์ วัตถุประสงค์ข้อ 1 2 และ 3 + ทฤษฎีและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	คณะนักวิจัยได้เสนอเป็นกลยุทธ์ ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ทางวิชาการของหน่วยงานภาครัฐ กลยุทธ์ที่ 2 การเสริมสร้างให้ชุมชนรู้จัก พื้นที่เชิงนิเวศของตนเอง กลยุทธ์ที่ 3 การเสริมสร้างนักวิชาการ (สถาบันการศึกษา) ให้มีบทบาทในการสนับสนุน การพัฒนาพื้นที่เชิงนิเวศ กลยุทธ์ที่ 4 การสร้างเครือข่ายผู้มีส่วน เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ ผู้ประกอบการ และ นักท่องเที่ยว กลยุทธ์ที่ 5 การสร้าง และพัฒนา ฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามสำหรับผู้วางนโยบาย

แบบสอบถามสำหรับผู้วางนโยบาย

โครงการ : การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนอีสานใต้

ชื่อ-สกุล บุคคลที่ถูกสอบถาม ตำแหน่ง

หน่วยงาน หมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อสะดวก

วัน เวลา เวลา และสถานที่

วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม

เพื่อทราบแนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

1. หน่วยงานของท่าน ☐ มี ☐ ไม่มี การกำหนด เป้าหมาย (วัตถุประสงค์) ในการพัฒนาเฉพาะสำหรับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”
☐ มี ☐ ไม่มี การกำหนด เป้าหมาย (วัตถุประสงค์) ในการพัฒนาสำหรับ “การท่องเที่ยว” ที่ครอบคลุมสำหรับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”
2. หน่วยงานของท่าน ☐ มี ☐ ไม่มี การกำหนด นโยบาย เฉพาะสำหรับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”
☐ มี ☐ ไม่มี นโยบายด้านการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมงานด้าน “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ไว้แล้ว
3. ปัจจัย ที่ท่านใช้พิจารณาในการกำหนด นโยบาย ในการพัฒนาการท่องเที่ยว (ขอความกรุณาท่านเรียงลำดับตามที่ท่านเห็นว่าสำคัญ โดย 1= สำคัญเป็นอันดับ 1)
☐ 3.1 ปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์ของหน่วยงาน เช่น งบประมาณ ค่าใช้จ่าย
☐ 3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับผู้กำหนดนโยบาย เช่น ความรู้ ความสามารถ
☐ 3.3 ปัจจัยเกี่ยวกับข้อมูลเอกสารต่างๆ
☐ 3.4 ปัจจัยทางการเมือง
☐ 3.5 ปัจจัยทางสภาพเศรษฐกิจของประเทศ
☐ 3.6 ปัจจัยทางสังคม (ภายในองค์กรของท่าน)
☐ 3.7 ปัจจัยทางสภาพภูมิศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว
☐ 3.8 ปัจจัยอื่นๆ ระบุ
4. ใน ขั้นตอน การกำหนดสำหรับการพัฒนา “นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือ “นโยบายการท่องเที่ยว” หน่วยงานของท่าน
☐ ไม่ได้เปิดโอกาสให้ ☐ เปิดโอกาสให้ ภาคเอกชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว / สถานที่ท่องเที่ยว ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาด้วย กรณารับวิธีการ

5. ที่ผ่านมา หน่วยงานของท่าน มีวิธีการอย่างไร ในการถ่ายทอดนโยบายของหน่วยงานของท่านไปสู่ชุมชน ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว / สถานที่ท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ทำหนังสือแจ้งให้ทราบ

☐ แจกโปสเตอร์ แผ่นพับ

☐ จัดการประชุมสัมมนา

☐ ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ

☐ อื่นๆ ระบุ

6. หน่วยงานของท่านได้ ☐ มี ☐ ไม่มี การวางแผนหรือกำหนดนโยบายร่วมกับศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่จังหวัดอีสานใต้

7. ท่านเห็นว่า “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน” ประสบปัญหา / อุปสรรค ในด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน

☐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่เข้าใจแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”

☐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่มีเวลาในการดำเนินการตามแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”

☐ ระบบการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่เอื้อต่อแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”

☐ งบประมาณ ทรัพยากร ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ

☐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐขาดบุคลากรที่มีความรู้ เกี่ยวกับแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”

☐ บุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐขาดแรงจูงใจที่จะทำงานตามแนวคิดฯ

☐ บรรยากาศ สถานการณ์ สภาพแวดล้อม ไม่เอื้อต่อการทำงานตามแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”

☐ ประชาชน ชุมชน ไม่พร้อมสำหรับแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”

☐ อื่นๆ ระบุ

8. ท่านเห็นว่า สถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของท่าน มีขีดความสามารถ ต่อไปนี้

8.1 ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ☐ มีเพียงพอ

☐ มีไม่เพียงพอ ระบุปัญหา / อุปสรรค

8.2 ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชน ☐ มีเพียงพอ

☐ มีไม่เพียงพอ ระบุปัญหา / อุปสรรค.....

9. ในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หน่วยงานของท่านได้ให้โอกาสชุมชน / องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดการท่องเที่ยว ต่อไปนี้ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว
- ☐ มีส่วนร่วมในการกำหนดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
- ☐ มีส่วนร่วมในการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนสามารถรองรับได้
- ☐ มีส่วนร่วมในการกำหนดอัตราการขยายตัวของการท่องเที่ยว
- ☐ มีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี
- ☐ มีส่วนร่วมในการกำหนดผลตอบแทน / ผลประโยชน์ ของชุมชน ที่ควรได้จากการท่องเที่ยว
- ☐ อื่นๆ

10. “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน” ในความคิดเห็นของท่านควรจะเป็นรูปแบบใด

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้วางนโยบาย

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้วางนโยบาย

โครงการ : การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนอีสานใต้

ชื่อ-สกุล บุคคลที่ถูกสัมภาษณ์ตำแหน่ง

หน่วยงานหมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อสะดวก

วัน เวลาเวลาและสถานที่.....

วัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์

เพื่อทราบแนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

1. หน่วยงานของท่านมีการกำหนด เป้าหมาย (วัตถุประสงค์) ในการพัฒนาเฉพาะสำหรับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือไม่

1.1 หากท่าน มี การกำหนด เป้าหมาย (วัตถุประสงค์) เฉพาะสำหรับการพัฒนา “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ขอความกรุณาท่านให้ระบุ เป้าหมาย (วัตถุประสงค์) ในการพัฒนาเฉพาะสำหรับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

1.2 หากท่าน ไม่มี การกำหนด เป้าหมาย (วัตถุประสงค์) เฉพาะสำหรับการพัฒนา “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” แต่ท่านมีความเห็นว่าหน่วยงานของท่านได้กำหนดเป้าหมาย (วัตถุประสงค์) ที่ครอบคลุมงานด้าน “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ไว้แล้วขอความกรุณาท่านให้ ระบุ เป้าหมาย (วัตถุประสงค์) นั้น

2. หน่วยงานของท่านมีการกำหนด นโยบาย เฉพาะสำหรับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือไม่

2.1 ถ้า มี นโยบายเฉพาะสำหรับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ขอความกรุณาท่านให้ระบุ นโยบาย แผนงาน และโครงการ ที่เกี่ยวข้องกับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

2.2 ถ้า ไม่มี นโยบายเฉพาะสำหรับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” แต่ท่านมีความเห็นว่าหน่วยงานของท่านได้กำหนดนโยบายที่ครอบคลุมงานด้าน “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ไว้แล้ว ขอความกรุณาท่านให้ระบุ นโยบาย แผนงาน และโครงการ ที่เกี่ยวข้องกับ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” นั้น

3. ในการกำหนดนโยบายสำหรับการพัฒนา “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือ นโยบายการท่องเที่ยว ท่านมี “วิธีการหรือขั้นตอน” ในการกำหนดนโยบาย อย่างไร

4. จากข้อ 4 ใน วิธีการหรือขั้นตอน การกำหนดนโยบายสำหรับการพัฒนา “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือ นโยบายการท่องเที่ยว หน่วยงานของท่านได้เปิดโอกาสให้ ภาคเอกชน ประชาชน องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น หรือ ผู้นำชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว / สถานที่ท่องเที่ยว ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาด้วยหรือไม่ หรือ ท่านมีวิธีการในการให้มีส่วนร่วม อย่างไร

5. ที่ผ่านมา หน่วยงานของท่าน มีวิธีการอย่างไร ในการถ่ายทอดนโยบายของหน่วยงานของท่านไปสู่ชุมชน ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว / สถานที่ท่องเที่ยว

6. หน่วยงานของท่านได้มีการวางแผนหรือกำหนดนโยบายร่วมกับศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่จังหวัดอิสานใต้ หรือไม่

7. จากข้อ 7 ถ้ามีการวางแผนหรือกำหนดนโยบายร่วมกัน ขอให้ท่านระบุแผนงาน / โครงการ ดังกล่าว

8. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับ "แนวทางการพัฒนานโยบายการจัดการเชิงนิเวศในอิสานใต้"

9. ท่านคิดว่า ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินตามแนวคิด "การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน" คืออะไร

10. "การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน" ในความคิดเห็นของท่านควรจะเป็นรูปแบบใด

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว

แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว

โครงการ : การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเชิงนิเวศโดยชุมชนอีสานใต้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

วัตถุประสงค์ : เพื่อทราบข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงใน ☐ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

1. ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวจังหวัด

2. เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม ☐ เพศชาย ☐ เพศหญิง

3. ปัจจุบันท่านมีอายุปี

4. สถานภาพสมรส ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่า ☐ หม้าย

5. การศึกษาสูงสุด

☐ ไม่ได้เรียนหรือต่ำกว่าระดับประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6 /มศ.5 ปวช. หรือเทียบเท่า)

☐ ประถมศึกษา (ป.4 /ป.6/ ป.7 หรือเทียบเท่า) ☐ อนุปริญญา /ปศ.สูง/ปวส./ปวท. หรือเทียบเท่า

☐ มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3 /มศ.3 หรือเทียบเท่า) ☐ ปริญญาตรีขึ้นไป

6. อาชีพ

☐ ไม่ได้ประกอบอาชีพ / แม่บ้าน / ซ้ำราชการบ้านนาญ

☐ เกษตรกร

☐ พนักงานบริษัท / พนักงานรัฐวิสาหกิจ

☐ รับราชการ

☐ รับจ้างทั่วไป

☐ ค้าขาย

☐ อาชีพอิสระ (ทำขนม วาดรูป นักเขียน ฯลฯ)

☐ นักเรียน / นักศึกษา

☐ อื่นๆ ระบุ

7. รายได้เฉลี่ยเดือนละ

☐ ต่ำกว่า 3,000 บาท / เดือน

☐ 12,001-15,000 บาท / เดือน

☐ 3,001-6,000 บาท / เดือน

☐ 15,001-20,000 บาท / เดือน

☐ 6,001-12,000 บาท / เดือน

☐ สูงกว่า 20,000 บาท / เดือน

8. ท่านรู้จักแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้จากแหล่งใด

☐ วิทยุ

☐ วารสาร หนังสือ

☐ โทรศัพท์

☐ แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

- ☐ หนังสือพิมพ์
- ☐ ป้ายประชาสัมพันธ์
- ☐ ผู้นำชุมชน / อบต. / กำนันผู้ใหญ่บ้าน
- ☐ ทราบจากเพื่อน / คนรู้จัก แนะนำ
- ☐ การแนะนำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ
- ☐ ทางเว็บไซต์ ต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต
- ☐ อื่นๆ ระบุ

ส่วนที่ 2 แนวทางการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์

วัตถุประสงค์ : เพื่อทราบแนวทางการจัดการพื้นที่เชิงนิเวศในอีสานใต้เพื่ออนุรักษ์

9. ณ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ท่านเคยไปเยี่ยมชม รูปแบบของบริการจากคนในชุมชน / ห้างร้าน ที่ท่านเคยใช้บริการ คือ

- ☐ บริการนำเที่ยว / มัคคุเทศก์
- ☐ บริการรถรับ-ส่ง ขนสัมภาระ
- ☐ บริการที่พัก / แคนท์
- ☐ บริการกิจกรรมนันทนาการ
- ☐ บริการอาหาร
- ☐ บริการเชิงสุขภาพ เช่น นวดสมุนไพร
- ☐ บริการลูกหาบ
- ☐ บริการขายสินค้าของที่ระลึก / สินค้าพื้นเมือง
- ☐ อื่นๆ ระบุ

10. ณ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ท่านเคยไปเยี่ยมชม ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ รูปแบบของบริการจากคนในชุมชน / ห้างร้าน ที่ท่านเคยใช้บริการ อย่างไร

- ☐ พอใจ การให้บริการจากคนในชุมชน / ห้างร้าน โปรดระบุสาเหตุ
- ☐ ไม่พอใจ การให้บริการจากคนในชุมชน / ห้างร้าน โปรดระบุสาเหตุ

11. ท่านเห็นว่า “ชุมชน / ห้างร้าน” ควรมีส่วนร่วมใน “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ในด้านใดบ้าง

- ☐ 11.1 มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว
- ☐ 11.2 มีส่วนร่วมในการกำหนดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
- ☐ 11.3 มีส่วนร่วมในการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยว ที่ชุมชนสามารถรองรับได้
- ☐ 11.4 มีส่วนร่วมในการกำหนดอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยว
- ☐ 11.5 มีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี
- ☐ 11.6 มีส่วนร่วมในการกำหนดผลตอบแทน / ผลประโยชน์ ของชุมชน ที่ควรได้จากการท่องเที่ยว
- ☐ 11.7 อื่นๆ.....

12. จากข้อ 11. ท่านเห็นว่าข้อใดมีความสำคัญ 3 อันดับแรก และชุมชนควรเป็นผู้ดำเนินการ (ตอบเฉพาะหัวข้อ เช่น 11.1 11.2)

อันดับที่ 1 อันดับที่ 2 อันดับที่ 3

13. ท่านเห็นว่า “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน” ประสบปัญหา / อุปสรรค ในด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ☐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่เข้าใจแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”
- ☐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่มีเวลาในการดำเนินการตามแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”
- ☐ ระบบการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่เอื้อต่อแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”
- ☐ งบประมาณ ทรัพยากร ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ
- ☐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐขาดบุคลากรที่มีความรู้ เกี่ยวกับแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”
- ☐ บุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐขาดแรงจูงใจที่จะทำงานตามแนวคิดฯ
- ☐ บรรยากาศ สถานการณ์ สภาพแวดล้อม ไม่เอื้อต่อการทำงานตามแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”
- ☐ ประชาชน ชุมชน ไม่พร้อมสำหรับแนวคิด “การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน”
- ☐ อื่นๆ ระบุ

ส่วนที่ 3 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอีสานใต้

วัตถุประสงค์ : เพื่อทราบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว และแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอีสานใต้

14. ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ โดย

- ☐ รถประจำทาง / รถไฟ
- ☐ รถของบริษัทนำเที่ยว
- ☐ รถยนต์ส่วนตัว
- ☐ อื่นๆ ระบุ

15. ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้ โดย

- ☐ เดินทางคนเดียว
- ☐ เดินทาง 2 คน
- ☐ เดินทางเป็นกลุ่ม ระบุจำนวน.....คน

16. ในการเดินทางมาท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้ / ครั้งนี้ ท่านต้องการท่องเที่ยวในรูปแบบใด

- ☐ ไป-กลับ ภายในวันเดียว

☐ ท่องเที่ยววัน พักค้างคืน โดย

☐ พักที่โรงแรม รีสอร์ท ที่พักแบบให้เช่า ใกล้เคียง สถานที่ท่องเที่ยว

☐ พักที่บ้านพักของอุทยาน

☐ ทางเดินเท้า ภายในแหล่งท่องเที่ยว ณ บริเวณที่จัดให้

☐ พักในชุมชน / หมู่บ้าน ที่มีบริการที่พัก (โฮมสเตย์)

☐ อื่นๆ ระบุ

17. ในการเดินทางท่องเที่ยวครั้งนี้ ท่านใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ในรูปแบบใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ แพคเกจทัวร์ (แบบเหมาจ่าย) ประมาณบาท

☐ ค่าเดินทาง ประมาณบาท

☐ ค่าอาหาร ประมาณบาท

☐ ค่าที่พัก ประมาณบาท

☐ ค่าซื้อของฝาก / ของที่ระลึก ประมาณบาท

☐ ค่าใช้สอยอื่นๆ ประมาณบาท

18. ในการเดินทางท่องเที่ยวของท่านในครั้งนี้ "วัตถุประสงค์" ของท่านจัดอยู่ในกลุ่มใด (ตอบเพียง 1 ข้อ)

☐ กลุ่มนักท่องเที่ยว – เดินทางท่องเที่ยวเพราะต้องการศึกษาวิจัยพืช หรือสัตว์

☐ กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้รักธรรมชาติ หรือนักนิยมนไพร

☐ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่นิยมแสวงหาความตื่นเต้น / ผจญภัย

☐ กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการชื่นชมความงามของธรรมชาติ

19. ณ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ท่านเคยไปเยี่ยมชม ท่านได้ทำกิจกรรมใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

กิจกรรมเชิงนิเวศ

☐ เดินป่า

☐ พายเรือ ล่องแก่ง ล่องแพ

☐ เทียวถ้ำ

☐ ศึกษาธรรมชาติ

☐ ตั้งแคมป์ / กางเตนท์

☐ อื่นๆ ระบุ

☐ ส่องสัตว์ / ดูนก

☐ ล่องแพ (พักบนแพ)

☐ อื่นๆ ระบุ

☐ เทียน้ำตก

☐ ซี่ม้า ซี่ช้าง

☐ อื่นๆ ระบุ

กิจกรรมกึ่งนิเวศ

☐ ถ่ายรูป บันทึกเทป

☐ ศึกษาท้องฟ้า

☐ ตกปลา

☐ ซักกรรยานเสื้อภูเขา

☐ ปีนเขา ไต่เขา ปีนหน้าผา

☐ อื่นๆ ระบุ

กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์

- ☐ ชมความงาม ลักษณะเฉพาะของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี
- ☐ ศึกษาความเป็นมาของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี
- ☐ ศึกษา ชื่นชม ความงามของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ☐ ร่วมกิจกรรม ประเพณีของคนในท้องถิ่น
- ☐ การศึกษาเรียนรู้ วิธีการผลิตสินค้าของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง

20. จากข้อ 19. กิจกรรมที่ท่านชื่นชอบที่สุด 3 อันดับแรก (ระบุตามลำดับชอบมาก-ชอบน้อย)

- 1).
- 2).

21. ณ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ท่านไปเยี่ยมชม กิจกรรมใดบ้างที่ คนในชุมชน / ท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

กิจกรรมเชิงนิเวศ

- | | | |
|---|--|---|
| ☐ เดินป่า | ☐ พายเรือ ล่องแก่ง ล่องแพ | ☐ เทียวถ้ำ |
| ☐ ศึกษาธรรมชาติ | ☐ ตั้งแคมป์ / กางเตนท์ | ☐ อื่นๆ ระบุ |
| ☐ ส่องสัตว์ / ดูนก | ☐ ล่องแพ (พักบนแพ) | ☐ อื่นๆ ระบุ |
| ☐ เทียน้ำตก | ☐ ซี่ม้า ซี่ช้าง | ☐ อื่นๆ ระบุ |

กิจกรรมกึ่งนิเวศ

- | | | |
|--|--|---|
| ☐ ถ่ายรูป บันทึกเทป | ☐ ศึกษาท้องฟ้า | ☐ ตกปลา |
| ☐ ซักยานเลื้อยภูเขา | ☐ ปีนเขา ไต่เขา ปีนหน้าผา | ☐ อื่นๆ ระบุ |

กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์

- ☐ ชมความงาม ลักษณะเฉพาะของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี
- ☐ ศึกษาความเป็นมาของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี
- ☐ ศึกษา ชื่นชม ความงามของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ☐ ร่วมกิจกรรม ประเพณีของคนในท้องถิ่น
- ☐ การศึกษาเรียนรู้ วิธีการผลิตสินค้าของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง

22. ณ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ท่านเคยไปเยี่ยมชม ท่านเห็นว่า กิจกรรมใดบ้าง ที่คนในชุมชน / ท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

กิจกรรมเชิงนิเวศ

- | | | |
|--|--|---|
| ☐ เดินป่า | ☐ พายเรือ ล่องแก่ง ล่องแพ | ☐ เทียวถ้ำ |
| ☐ ศึกษาธรรมชาติ | ☐ ตั้งแคมป์ / กางเตนท์ | ☐ อื่นๆ ระบุ |

- | | | |
|---|---|---|
| ☐ ส่องสัตว์ / ดูนก | ☐ ล่องแพ (พักบนแพ) | ☐ อื่นๆ ระบุ |
| ☐ เทียน้ำตก | ☐ ซี่ม้า ซี่ช้าง | ☐ อื่นๆ ระบุ |

กิจกรรมกึ่งนิเวศ

- | | | |
|--|--|---|
| ☐ ถ่ายรูป บ้านทึบเทป | ☐ ศึกษาท้องฟ้า | ☐ ตกปลา |
| ☐ ซี่จักรยานเสือภูเขา | ☐ ปีนเขา ไต่เขา ปีนหน้าผา | ☐ อื่นๆ ระบุ |

กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์

- ☐ ชมความงาม ลักษณะเฉพาะของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี
- ☐ ศึกษาความเป็นมาของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี
- ☐ ศึกษา ชื่นชม ความงามของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ☐ ร่วมกิจกรรม ประเพณีของคนในท้องถิ่น
- ☐ การศึกษาเรียนรู้ วิธีการผลิตสินค้าของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง

23. "การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน" ในความคิดเห็นของท่านควรจะเป็นรูปแบบใด

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ช
ตารางบทที่ 4
ผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลการตอบแบบสอบถาม / สัมภาษณ์ ผู้ดำเนินการศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจำนวนร้อยละ

ข้อ	คำถาม	อบ.	ศก.	สร.	ปร.	นม.	ชย.	รวม	ร้อยละ
1	1.1 หน่วยงานของท่าน มี/ไม่มี การกำหนดนโยบายเฉพาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ								
	- มี			1	1		1	3	50
	- ไม่มี								
	1.2 หน่วยงานของท่าน มี/ไม่มี นโยบายด้านการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้แล้ว								
	- มี	1	1	1	1	1	1	6	100
	- ไม่มี								
2	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ค่าน้ำหนัก 1 ถึง 8 โดยปัจจัยลำดับ 1 = ค่าน้ำหนัก 8)								
	2.1 ปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์ของหน่วยงาน เช่น งบประมาณ	2	6	3	4	7	6	28	5
	2.2 ปัจจัยเกี่ยวกับผู้กำหนดนโยบาย เช่น ความรู้ความสามารถ	3	8	7	8	4	5	35	2
	2.3 ปัจจัยเกี่ยวกับข้อมูลเอกสารต่างๆ	4	4	5	7	6	7	33	3
	2.4 ปัจจัยทางการการเมือง	5	2	2	3	5	2	19	7
	2.5 ปัจจัยทางสภาพเศรษฐกิจของประเทศ	6	3	4	5	3	3	24	6
	2.6 ปัจจัยทางสังคม (ภายในองค์กรของท่าน)	7	5	6	2	8	4	32	4
	2.7 ปัจจัยทางสภาพภูมิศาสตร์ของแหล่งท่องเที่ยว	8	7	8	6	8	8	45	1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลการตอบแบบสอบถาม / สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจําแนกรายจังหวัด (ต่อ)

ข้อ	คำถาม	อบ	ศก.	สร.	บร	นม.	ชย.	รวม	ลำดับ
	2.8 ปัจจัยอื่นๆ ระบุ.....	1			1			2	8
	บุริรัมย์ ตอบ ด้านศักยภาพของจังหวัด ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์บ้านเมื่อนายอยู่ ยุทธศาสตร์จังหวัดด้านเศรษฐกิจ (การค้า การลงทุน สินค้า)								
3	ในขั้นตอน การกำหนดคำรับการพัฒนา “นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือ “นโยบายการท่องเที่ยว” หน่วยงานของท่าน								
	3.1 ไม่ได้เปิดโอกาสให้								
	3.2 เปิดโอกาสให้ ภาคเอกชน ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว / สถานที่ท่องเที่ยว ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการพัฒนาด้วย ภาระระบุ วิธีการ	1	1	1	ไม่ตอบ	1	1	5	83.33
	อุบลราชธานี ตอบ ประชุม / การให้การอบรม / การเสนอแผนงานโครงการผ่านจังหวัด CEO								
	ศรีสะเกษ ตอบ ประชุมสัมมนา								
	สุรินทร์ ตอบ ประชาพิจารณ์								
	บุรีรัมย์ ตอบ -								
	นครราชสีมา ตอบ การประชุมคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดนครฯ ซึ่งมีภาครัฐและเอกชน ร่วมเป็นกรรมการ								

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลการตอบแบบสอบถาม / สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาแม่ฮ่องสอน (ต่อ)

ข้อ	คำถาม	อบ.	ศก.	สร.	บร.	นม.	ชย.	รวม	ร้อยละ
	ชัยภูมิ ตอบ สร้างเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน								
4	ที่ผ่านมา หน่วยงานของท่าน มีวิธีการอย่างไร ในการถ่ายทอดนโยบายของหน่วยงานของท่านไปสู่ชุมชน ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว								
	4.1 ทำหนังสือแจ้งให้ทราบ	1	1	1	ไม่ตอบ	1	1	5	83.33
	4.2 แจกโปสเตอร์ แผ่นพับ	1	1		ไม่ตอบ	1		3	50
	4.3 จัดการประชุมสัมมนา	1	1	1	ไม่ตอบ	1	1	5	83.33
	4.4 ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ	1	1	1	ไม่ตอบ	1	1	5	83.33
	4.5 อื่นๆ ระบุ								
5	หน่วยงาน มี/ไม่มี การวางแผนหรือกำหนดนโยบายร่วมกับศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่จังหวัดฮิดาได้								
	- มี	1	1	1	ไม่ตอบ	1	1	5	83.33
	- ไม่มี								

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลการตอบแบบสอบถาม / สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจําแนกรายจังหวัด (ต่อ)

ข้อ	คำถาม	อบ.	ศก.	สร.	บร.	นม.	ชย.	รวม	ร้อยละ
6	ท่านเห็นว่า "การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน" ประสบปัญหา / อุปสรรค ในด้านใดบ้าง								
	6.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน		1		ไม่ตอบ			1	16.66
	6.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลไม่เห็นใจแนวคิด "การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน"	1	1	1	ไม่ตอบ			3	50
	6.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลไม่เวลาในการดำเนินการตามแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	1			ไม่ตอบ			1	16.66
	6.4 ระบบการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลไม่เอื้อต่อแนวคิด การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน		1		ไม่ตอบ		1	2	33.33
	6.5 งบประมาณ ทรัพยากร ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ	1			ไม่ตอบ	1		2	33.33
	6.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลบุคลากรที่มึความรู้ เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	1	1	1	ไม่ตอบ			3	50
	6.7 บุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลแรงจูงใจที่จะทำงานตามแนวคิดฯ	1		1	ไม่ตอบ	1	1	4	66.66

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลการตอบแบบสอบถาม / สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาอำเภอราชสิงขร (ต่อ)

ข้อ	คำถาม	อบ	ศก.	สร.	บร.	นม.	ชย.	รวม	ร้อยละ
	6.8 บรรยากาศ สถานการณ์ สภาพแวดล้อม เนื้อื่อต่อการทำงานตามแนวคิด การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	1	1	1	ไม่ตอบ		1	4	66.66
	6.9 ประชาชน ชุมชน ไม่พร้อมสำหรับแนวคิด การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน	1	1	1 ,	ไม่ตอบ	1	1	5	83.33
	6.10 อื่นๆ								
7	7.1 ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว								
	- มีเพียงพอ	1	1	1	1	1	1	6	100
	- ไม่มีเพียงพอ ระบุปัญหา / อุปสรรค								
	7.2 ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชน								
	มีเพียงพอ	1	1	1	1	1	1	6	100
	ไม่มีเพียงพอ ระบุปัญหา / อุปสรรค								

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลการตอบแบบสอบถาม / สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวและกีฬาจําแนกรายจังหวัด (ต่อ)

ข้อ	คำถาม	อป.	ศก.	สร.	บร.	นม.	ชย.	รวม	ร้อยละ
8	ในการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หน่วยงานของท่านได้ให้ โอกาสชุมชน /								
	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดการ ท่องเที่ยว ต่อไปนี้								
	8.1 มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว	1	1	1	1	1	1	6	100
	8.2 มีส่วนร่วมในการกำหนดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	1	1	1	1	1	1	6	100
	8.3 มีส่วนร่วมในการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยว และ ชุมชนสามารถรองรับได้	1		1		1		3	50
	8.4 มีส่วนร่วมในการกำหนดอัตราการขยายตัวของการท่องเที่ยว	1		1		1		3	50
	8.5 มีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ ในสภาพดี	1	1	1	1	1	1	6	100
	8.6 มีส่วนร่วมในการกำหนดผลตอบแทน / ผลประโยชน์ของชุมชน ที่ควรได้ จากการท่องเที่ยว	1	1	1		1	1	5	83.33
	8.7 อื่นๆ.....								

ตารางที่ 2 แสดงผลการเก็บแบบสอบถามจำแนกรายจังหวัด

ที่	รายการ	จำนวน	
		เก็บจริง	ได้คืน
1	จังหวัดอุบลราชธานี	70	67
2	จังหวัดศรีสะเกษ	70	70
3	จังหวัดบุรีรัมย์	70	68
4	จังหวัดนครราชสีมา	70	69
5	จังหวัดสุรินทร์	55	42
6	จังหวัดชัยภูมิ	65	64
	รวม	400	380

• ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	ชาย	184	48.4
2	หญิง	186	48.9
3	ไม่ระบุ	10	2.6
	รวม	380	100

ตารางที่ 4 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามช่วงอายุ

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	ไม่เกิน 18 ปี	45	11.9
2	19- 30 ปี	193	51.0
3	31 – 40 ปี	83	21.7
4	41 – 50 ปี	45	11.9
5	51 – 60 ปี	9	2.5
6	60 ปีขึ้นไป	1	0.3
7	ไม่ระบุ	4	1.1
	รวม	380	100

ตารางที่ 5 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพ

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	โสด	237	62.4
2	สมรส	127	33.4
3	หย่า	8	2.1
4	หม้าย	6	1.6
5	ไม่ระบุ	2	0.5
	รวม	380	100

ตารางที่ 6 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	ไม่ได้เรียนหรือต่ำกว่าระดับประถมศึกษา	2	0.5
2	ประถมศึกษา (ป.4 /ป.6/ ป.7 หรือเทียบเท่า)	13	3.4
3	มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3 /มศ.3 หรือเทียบเท่า)	23	6.1
4	มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6 /มศ.5 ปวช. หรือเทียบเท่า)	76	20.0
5	อนุปริญญา /ปศ.สูง/ปวส./ปวท. หรือเทียบเท่า	84	22.1
6	ปริญญาตรีขึ้นไป	181	47.6
7	ไม่ระบุ	1	0.3
	รวม	380	100

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการประกอบอาชีพ

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	ไม่ได้ประกอบอาชีพ / แม่บ้าน / ซ้ำราชการบำนาญ	19	5.0
2	เกษตรกร	12	3.2
3	รับราชการ	72	18.9
4	ค้าขาย	18	4.7
5	นักเรียน / นักศึกษา	75	19.7
6	พนักงานบริษัท / พนักงานรัฐวิสาหกิจ	60	15.8
7	รับจ้างทั่วไป	55	14.5
8	อาชีพอิสระ (ทำขนม วาดรูป นักเขียน ฯลฯ)	28	7.4
9	ไม่ระบุ	41	10.8
	รวม	380	100

ตารางที่ 8 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	ต่ำกว่า 3,000 บาท / เดือน	78	20.5
2	3,001-6,000 บาท / เดือน	89	23.4
3	6,001-12,000 บาท / เดือน	117	30.8
4	12,001-15,000 บาท / เดือน	21	5.5
5	15,001-20,000 บาท / เดือน	39	10.3
6	สูงกว่า 20,000 บาท / เดือน	25	6.6
7	ไม่ระบุ	11	2.9
	รวม	380	100

ตารางที่ 9 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสื่อเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือก)

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	วิทยุ	55	14.5
2	วารสาร หนังสือ	85	22.4
3	โทรทัศน์	67	17.6
4	แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว	125	32.9
5	หนังสือพิมพ์	35	9.2
6	ป้ายประชาสัมพันธ์	103	27.1
7	ผู้นำชุมชน / อบต. / กำนันผู้ใหญ่บ้าน	54	14.2
8	ทราบจากเพื่อน / คนรู้จัก แนะนำ	199	52.4
9	การแนะนำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ	42	11.1
10	ทางเว็บไซต์ ต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต	41	10.8
11	อื่นๆ	18	4.7

ตารางที่ 10 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรูปแบบของบริการจากคนในชุมชน / ท้องถิ่น ที่กลุ่มตัวอย่างเคยใช้บริการ (ตอบได้มากกว่า 1 ตัวเลือก)

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	บริการนำเที่ยว / มัคคุเทศก์	141	37.1
2	บริการรถรับ-ส่ง ขนสัมภาระ	42	11.1
3	บริการที่พัก / เติร์ท	204	53.7
4	บริการกิจกรรมนันทนาการ	65	17.1
5	บริการอาหาร	197	51.8
6	บริการเชิงสุขภาพ เช่น นวดสมุนไพร	38	10.0
7	บริการลูกหาบ	19	5.0
8	บริการขายสินค้าของที่ระลึก / สินค้าพื้นเมือง	137	36.1
9	อื่นๆ	5	1.3

ตารางที่ 11 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความพึงพอใจเกี่ยวกับ รูปแบบของบริการ
จากคนในชุมชน / ท้องถิ่น ที่เคยใช้บริการ

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	พอใจ การให้บริการจากคนในชุมชน / ท้องถิ่น	340	89.5
2	ไม่พอใจ การให้บริการจากคนในชุมชน / ท้องถิ่น	22	5.8
3	ไม่ระบุ	18	4.7
	รวม	380	100

ตารางที่ 12 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของ
ชุมชน / ท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว	243	63.9
2	มีส่วนร่วมในการกำหนดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	242	63.7
3	มีส่วนร่วมในการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่แหล่ง ท่องเที่ยว ที่ชุมชนสามารถรองรับได้	156	41.1
4	มีส่วนร่วมในการกำหนดอัตราค่าขายตัวของ การท่องเที่ยว	136	35.8
5	มีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่ง ท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี	288	75.8
6	มีส่วนร่วมในการกำหนดผลตอบแทน / ผลประโยชน์ ของ ชุมชน ที่ควรได้จากการท่องเที่ยว	156	41.1
7	อื่นๆ	9	2.4

ตารางที่ 13 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความสำคัญของ
กิจกรรมที่ชุมชนควรเป็นผู้ดำเนินการ

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด			
		อันดับ1 น้ำหนัก=3	อันดับ2 น้ำหนัก=2	อันดับ3 น้ำหนัก=1	น้ำหนัก รวม
1	มีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว	86	26	35	345
2	มีส่วนร่วมในการกำหนดการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	46	83	52	356
3	มีส่วนร่วมในการกำหนดปริมาณนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยว ที่ชุมชนสามารถรองรับได้	10	38	34	140
4	มีส่วนร่วมในการกำหนดอัตราการขยายตัวของการท่องเที่ยว	6	13	23	67
5	มีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดี	90	54	41	419
6	มีส่วนร่วมในการกำหนดผลตอบแทน / ผลประโยชน์ ของชุมชน ที่ควรได้จากการท่องเที่ยว	10	26	43	125

ตารางที่ 14 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับ ปัญหา / อุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน	146	38.4
2	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่เข้าใจแนวคิด "การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน"	107	28.2
3	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่มีเวลาในการดำเนินการตามแนวคิด "การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน"	162	42.6
4	ระบบการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐไม่เอื้อต่อแนวคิด "การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน"	143	37.6
5	งบประมาณ ทรัพยากร ในการดำเนินงานไม่เพียงพอ	242	63.7
6	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐขาดบุคลากรที่มีความรู้ เกี่ยวกับแนวคิด "การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน"	132	34.7
7	บุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐขาดแรงจูงใจที่จะทำงานตามแนวคิดฯ	129	33.9
8	บรรยากาศ สถานการณ์ สภาพแวดล้อม ไม่เอื้อต่อการทำงานตามแนวคิด "การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน"	93	24.5
9	ประชาชน ชุมชน ไม่พร้อมสำหรับแนวคิด "การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน"	144	37.9
10	อื่นๆ ระบุ	8	2.1

ตารางที่ 15 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวิธีการเดินทางมาท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยว

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	รถประจำทาง / รถไฟ	26	6.8
2	รถของบริษัทนำเที่ยว	23	6.1
3	รถยนต์ส่วนตัว	298	78.4
4	อื่นๆ ระบุ.....	0	0
5	ไม่ระบุ	7	1.8
	รวม	380	100

ตารางที่ 16 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามจำนวนคนที่ร่วมเดินทางมาท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยว

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	เดินทางคนเดียว	26	6.8
2	เดินทาง 2 คน	122	32.1
3	จำนวน 3-10 คน (รถยนต์ หรือ รถตู้ 1 คัน)	46	12.1
4	จำนวน 11 - 20 คน (รถยนต์ หรือ รถตู้ 2 คัน)	17	4.6
5	จำนวน 21 – 50 คน (รถยนต์โดยสาร หรือ รถบัส 1 คัน)	16	4.4
6	จำนวน 51 – 90 คน (รถยนต์โดยสาร หรือ รถบัส 2 คัน)	13	3.5
7	จำนวน 91 – คนขึ้นไป(รถยนต์โดยสาร หรือ รถบัส 3 คัน)	2	0.6
8	ไม่ระบุ	11	2.9
	รวม	380	100

ตารางที่ 17 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระยะเวลาในการเดินทางท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยว

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	ไป-กลับ ภายในวันเดียว	251	66.1
2	ท่องเที่ยว และพักค้างคืน	119	31.3
	ไม่ระบุ	10	2.6
	รวม	380	100

ตารางที่ 18 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระยะเวลาในการพักค้างคืน ณ สถานที่ท่องเที่ยว

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	พักค้างคืน จำนวน ไม่เกิน 3 คืน	114	95.8
2	พักค้าง จำนวน 4 – 6 คืน	1	0.8
3	ไม่ระบุ	4	3.4
	รวม	119	100

ตารางที่ 19 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประเภทที่พักในการพักค้างคืน ณ สถานที่ท่องเที่ยว

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	พักที่โรงแรม รีสอร์ท ที่พักแบบให้เช่า ใกล้เคียง สถานที่ท่องเที่ยว	47	39.5
2	พักที่บ้านพักของอุทยาน	19	16
3	กางเต็นท์ ภายในแหล่งท่องเที่ยว ณ บริเวณที่จัดให้	46	38.6
4	พักในชุมชน / หมู่บ้าน ที่มีบริการที่พัก (โฮมสเตย์)	7	5.9
5	อื่นๆ ระบุ	0	0
	รวม	119	100

ตารางที่ 20 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยว

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	แพคเกจทัวร์ (แบบเหมาจ่าย)ประมาณบาท	31	8.2
	ไม่เกิน 500 บาท	3	0.9
	600 – 1000 บาท	3	0.8
	1001 – 2000 บาท	6	1.6
	2001 – 3000 บาท	2	0.6
	3001 – 4000 บาท		
	4001 – 5000 บาท		
	5001 บาท ขึ้นไป	9	2.5
2	ค่าเดินทาง ประมาณบาท	272	71.6
	ไม่เกิน 500 บาท	149	39.3
	600 – 1000 บาท	64	16.9
	1001 – 2000 บาท	33	8.7
	2001 – 3000 บาท	7	1.8
	3001 – 4000 บาท	1	0.3
	4001 – 5000 บาท	2	0.5
	5001 บาท ขึ้นไป	2	0.6

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
3	ค่าอาหาร ประมาณบาท	296	77.9
	ไม่เกิน 500 บาท	181	47.8
	600 – 1000 บาท	49	13
	1001 – 2000 บาท	33	8.7
	2001 – 3000 บาท	8	2.2
	3001 – 4000 บาท	2	0.5
	4001 – 5000 บาท	1	0.3
	5001 บาท ขึ้นไป	4	1.2
4	ค่าที่พัก ประมาณบาท	79	20.8
	ไม่เกิน 500 บาท	26	7
	600 – 1000 บาท	24	6.3
	1001 – 2000 บาท	6	1.6
	2001 – 3000 บาท	11	2.9
	3001 – 4000 บาท	4	1.1
	4001 – 5000 บาท	2	0.5
	5001 บาท ขึ้นไป	1	0.3
5	ค่าซื้อของฝาก / ของที่ระลึก ประมาณบาท	121	31.8
	ไม่เกิน 500 บาท	57	15.1
	600 – 1000 บาท	36	9.5
	1001 – 2000 บาท	9	2.4
	2001 – 3000 บาท	4	1.1
	3001 – 4000 บาท	0	0
	4001 – 5000 บาท	5	1.3
	5001 บาท ขึ้นไป	1	0.3
6	ค่าใช้สอยอื่นๆ ประมาณบาท	132	34.7
	ไม่เกิน 500 บาท	94	25
	600 – 1000 บาท	18	4.8

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
	1001 – 2000 บาท	9	2.4
	2001 – 3000 บาท	2	0.5
	3001 – 4000 บาท	1	0.3
	4001 – 5000 บาท		
	5001 บาท ขึ้นไป	3	0.9

ตารางที่ 21 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยว

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ – เดินทางท่องเที่ยวเพราะต้องการศึกษาวิจัยพืช หรือสัตว์	35	9.2
2	กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้รักธรรมชาติ หรือนักนิยมไพร	79	20.8
3	กลุ่มนักท่องเที่ยวที่นิยมแสวงหาความตื่นเต้น / ผจญภัย	50	13.2
4	กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการชื่นชมความงามของธรรมชาติ	181	47.6
5	ไม่ระบุ	35	9.2
	รวม	380	100

ตารางที่ 22 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม “กิจกรรม” ในการเดินทางท่องเที่ยว ณ สถานที่ท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	กิจกรรมเชิงนิเวศ		
1.1	เดินป่า	158	41.6
1.2	พายเรือ ล่องแก่ง ล่องแพ	67	17.6
1.3	เที่ยวถ้ำ	66	17.4
1.4	ศึกษาธรรมชาติ	202	53.2
1.5	ตั้งแคมป์ / กางเต็นท์	111	29.2
1.6	ส่องสัตว์ / ดูนก	72	18.9
1.7	ล่องแพ (พักบนแพ)	45	11.8
1.8	เขื่อนน้ำตก	166	43.7
1.9	ขี่ม้า ขี่ช้าง	21	5.5
1.10	อื่นๆ ระบุ	9	2.4
2	กิจกรรมกึ่งนิเวศ		
2.1	ถ่ายรูป บันทึกเทป	248	65.3
2.2	ศึกษาท้องฟ้า	37	9.7
2.3	ตกปลา	70	18.4
2.4	ขี่จักรยานเสือภูเขา	59	15.5
2.5	ปีนเขา ไต่เขา ปีนหน้าผา	50	13.2
2.6	อื่นๆ ระบุ	2	0.5
3	กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์		
3.1	ชมความงาม ลักษณะเฉพาะของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี	162	42.6
3.2	ศึกษาความเป็นมาของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี	149	39.2
3.3	ศึกษา ชื่นชม ความงามของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	189	49.7
3.4	ร่วมกิจกรรม ประเพณีของคนในท้องถิ่น	113	29.7
3.5	การศึกษาเรียนรู้ วิธีการผลิตสินค้าของที่ระลึก และ สินค้าพื้นเมือง	82	21.6

ตารางที่ 23 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความชอบของ
กิจกรรมเชิงนิเวศ

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด				
		อันดับ1 น้ำหนัก3	อันดับ2 น้ำหนัก2	อันดับ3 น้ำหนัก1	รวม น้ำหนัก	อันดับ
1	เดินป่า	59	23	9	232	1
2	พายเรือ ล่องแก่ง ล่องแพ	8	13	12	62	9
3	เที่ยวถ้ำ	3	8	5	30	14
4	ศึกษารวมชาติ	20	31	27	149	2
5	ตั้งแคมป์ / กางเตนท์	12	17	21	91	7
6	ส่องสัตว์ / ดูนก	10	7	6	50	11
7	ล่องแพ (พักบนแพ)	7	4	4	33	12
8	เที่ยวน้ำตก	25	24	25	148	3
9	ขี่ม้า ขี่ช้าง	0	0	1	1	19
10	ถ่ายรูป บันทึกเทป	6	11	15	55	10
11	ศึกษาท้องฟ้า	0	0	2	2	18
12	ตกปลา	7	5	1	32	13
13	ขี่จักรยานเสือภูเขา	2	5	2	18	16
14	ปีนเขา ไต่เขา ปีนหน้าผา	0	4	7	15	17
15	ชมความงาม ลักษณะเฉพาะของแหล่ง ประวัติศาสตร์	23	20	16	125	4
16	ศึกษาความเป็นมาของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี	28	15	7	121	5
17	ศึกษา ชื่นชม ความงามของศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น	18	23	16	116	6
18	ร่วมกิจกรรม ประเพณีของคนในท้องถิ่น	8	13	22	72	8
19	การศึกษาเรียนรู้ วิธีการผลิตสินค้าของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง	2	2	17	27	15

ตารางที่ 24 แสดงข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับ กิจกรรมที่ คนในชุมชน / ท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ที่	รายการ	ภาพรวม 6 จังหวัด	
		จำนวน	ร้อยละ
1	กิจกรรมเชิงนิเวศ		
1.1	เดินป่า	195	51.3
1.2	พายเรือ ล่องแก่ง ล่องแพ	74	19.5
1.3	เที่ยวถ้ำ	42	11.1
1.4	ศึกษารธรรมชาติ	186	48.9
1.5	ตั้งแคมป์ / กางเตนท์	77	20.3
1.6	ส่องสัตว์ / ดูนก	67	17.6
1.7	ล่องแพ (พักบนแพ)	38	10.0
1.8	เที่ยวน้ำตก	92	24.2
1.9	ขี่ม้า ขี่ช้าง	21	5.5
1.10	อื่นๆ ระบุ	8	2.1
2	กิจกรรมกึ่งนิเวศ		
2.1	ถ่ายรูป บันทึกเทป	259	68.2
2.2	ศึกษาท้องฟ้า	43	11.3
2.3	ตกปลา	57	15.0
2.4	ขี่จักรยานเสือภูเขา	50	13.2
2.5	ปีนเขา ไต่เขา ปีนหน้าผา	48	12.6
2.6	อื่นๆ ระบุ	5	1.3
3	กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์		
3.1	ชมความงาม ลักษณะเฉพาะของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี	143	37.6
3.2	ศึกษาความเป็นมาของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี	137	36.1
3.3	ศึกษา ชื่นชม ความงามของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	163	42.9
3.4	ร่วมกิจกรรม ประเพณีของคนในท้องถิ่น	120	31.6
3.5	การศึกษาเรียนรู้ วิธีการผลิตสินค้าของที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง	91	23.9

ภาคผนวก ซ
ภาพกิจกรรม

ภาพกิจกรรม



ประชุมคณะผู้บริหาร /ผู้วางนโยบาย ศูนย์การทองเที่ยว กีฬา และนันทนาการ 6 จังหวัด

ภาคผนวก ณ
ประวัตินักวิจัย

ประวัตินักวิจัย

อาจารย์ว่าที่ร้อยตรี ดร.นฤดม สารีบุตร

1. ประวัติส่วนตัว

วัน เดือน ปี เกิด 15 กุมภาพันธ์ 2512

ที่อยู่ 399/13 ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

เบอร์โทรศัพท์ 045-352116 เบอร์โทรสาร 045-352117

2. ประวัติการศึกษา

- | | | |
|-------------------|-------------|--|
| 1. ระดับปริญญาตรี | สถาบันศึกษา | มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา |
| | สาขา | ครุศาสตร์, วารสารศาสตร์ (นิเทศ) |
| 2. ระดับปริญญาโท | สถาบันศึกษา | มหาวิทยาลัยกรุงเทพ |
| | สาขา | นิเทศศาสตร์ (การโฆษณา) |
| 3. ระดับปริญญาเอก | สถาบันศึกษา | TECHNOLOGICAL UNIVERSITY OF THE PHILIPPINES (Manila) |
| | สาขา | (DMS) DOCTOR OF MANAGEMENT SCIENCE |

3. สถานที่ทำงาน

หน่วยงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ตำแหน่ง อาจารย์ ระดับ 7 / ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานยุทธศาสตร์การพัฒนา

ที่อยู่ ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

เบอร์โทรศัพท์ 045-352116 เบอร์โทรสาร 045-352117 มือถือ 01-7304687

นางธวัลรัตน์ นกุลการ

1. ประวัติส่วนตัว

วัน เดือน ปี เกิด 23 ตุลาคม 2508

ที่อยู่ 10/2 ซอยเลียงเมือง 5 อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 340000

เบอร์โทรศัพท์ 045-352116 เบอร์โทรสาร 045-352117

2. ประวัติการศึกษา

- | | | |
|-------------------|-------------|------------------------------------|
| 1. ระดับปริญญาตรี | สถาบันศึกษา | วิทยาลัยพยาบาลมิชชั่น |
| | สาขา | การพยาบาลและการผดุงครรภ์ ชั้นหนึ่ง |
| | สถาบันศึกษา | มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช |
| | สาขา | สาธารณสุขศาสตร์ (กำลังศึกษา) |

3. สถานที่ทำงาน

หน่วยงาน ศูนย์ประสานงานยุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ตำแหน่ง นักบริหารงานทั่วไป
ที่อยู่ ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
เบอร์โทรศัพท์ 045-352116 เบอร์โทรสาร 045-352117 มือถือ 01-3300774

นางสาวจิระภา ศรีคำ

1. ประวัติส่วนตัว

วัน เดือน ปี เกิด 4 กันยายน 2517
ที่อยู่ 175/20 ถนนแจ้งสนิท ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
เบอร์โทรศัพท์ 01-5834601 เบอร์โทรสาร 045-352117

2. ประวัติการศึกษา

1. ระดับปริญญาตรี สถาบันศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
สาขา สถาปัตยกรรม
2. ระดับปริญญาโท สถาบันศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สาขา เศรษฐศาสตร์

3. สถานที่ทำงาน

หน่วยงาน คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ตำแหน่ง อาจารย์ ระดับ 6
ที่อยู่ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
เบอร์โทรศัพท์ 01-5834601 เบอร์โทรสาร 045-352117

นายปิยวิทย์ เอี่ยมพริ้ง

1. ประวัติส่วนตัว

วัน เดือน ปี เกิด 23 ตุลาคม 2518
ที่อยู่ 410/8 หมู่ 15 ซอยแม่สี ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000
เบอร์โทรศัพท์ 081-6205848 เบอร์โทรสาร 045-352117

2. ประวัติการศึกษา

1. ระดับปริญญาตรี สถาบันศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
สาขา วิศวกรรมโยธา วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต
2. ระดับปริญญาโท สถาบันศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
สาขา สารสนเทศศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์

3. สถานที่ทำงาน

หน่วยงาน คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

ที่อยู่ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

เบอร์โทรศัพท์ 01-5834601 เบอร์โทรสาร 045-352117